

Eritrese alleenstaande minderjarige vreemdelingen

Begeleiding naar zelfstandigheid

Fontys Hogescholen
Sociale Studies, Jeugdzorgwerker

Afstudeerbegeleiding
Astrid van Overbeek - Suzanne Olleman - Rachel van Tellingen-Klaver

Sofia van der Grinten
17 juni 2016

Samenvatting

Op de wooneenheden van organisatie X worden Eritrese alleenstaande minderjarige vreemdelingen (AMV) in opdracht van stichting Nidos en de gemeente Tilburg begeleid met doelstelling om ze op 18 jarige leeftijd zo goed mogelijk zelfstandig te laten deelnemen aan de Nederlandse samenleving. Het is onduidelijk voor pedagogisch medewerkers, werkzaam op begeleide wooneenheden, hoe ze de begeleiding en ondersteuning van Eritrese alleenstaande minderjarige vreemdelingen moeten vormgeven om de doelstellingen van de organisatie te realiseren. Het gevolg is dat de Eritrese AMV niet zelfredzaam genoeg is om volledig deel te nemen in de maatschappij.

Doel van het onderzoek is het verkrijgen van inzicht en kennis over hoe pedagogisch medewerkers werkzaam op begeleide wooneenheden de visie en begeleidingsdoelstelling van organisatie X kunnen realiseren en Eritrese AMV optimaal te ondersteunen gedurende hun traject. De onderzoeksvraag luid: *“Wat hebben de pedagogisch medewerkers werkzaam op begeleide wooneenheden nodig om de begeleidingsdoelstelling van de organisatie te kunnen realiseren en goede begeleiding en ondersteuning te kunnen bieden aan de Eritrese alleenstaande minderjarige vreemdelingen zodat deze uiteindelijk aan het eind van hun traject zelfstandig kunnen deelnemen aan de Nederlandse samenleving en de hiervoor noodzakelijke ontwikkelingstaken zijn voltooid?”*

Om dit te onderzoeken is gebruik gemaakt van de kwalitatieve onderzoeksmethode, het semigestructureerde interview. In totaal zijn er 6 kwalitatieve interviews gehouden met Eritrese alleenstaande minderjarige vreemdelingen en 6 mentoren afkomstig van verschillende wooneenheden. Deze zijn geselecteerd op basis van een vooraf bepaald profiel waar de respondent aan moest voldoen. Tijdens de interviews is gebruik gemaakt van een topiclijst ofwel onderwerpenlijst.

Uit de interviews komt naar voren dat mentoren aangeven over onvoldoende kennis te beschikken en behoefte te hebben aan meer informatie over de culturele achtergrond van de doelgroep, onderliggende psychische processen en juiste begeleidingswijze. Er is behoefte aan extra kennis omtrent de werkwijze van collega's. Tevens blijkt dat de methodiek onvoldoende rekening houdt met interculturele aspecten in de begeleiding. Dit vermindert de aansluiting op het ontwikkelingsniveau van de AMV en tevens de effectiviteit van begeleiding. Om op methodisch niveau effectiviteit van de behandeling te bewerkstelligen is een (verdere) implementatie van op F-cultuur (ofwel collectivistische cultuur) gerichte interventies noodzakelijk.

Verder geven zowel AMV als mentoren aan behoefte te hebben aan meer faciliteiten, ondersteuning en mogelijkheid op laagdrempelige manier te kunnen participeren in de samenleving. Wanneer het voor de AMV mogelijk is om zowel in Eritrese als NL-gemeenschap sociale cohesie te ervaren zouden er bruggetjes ontstaan tussen beide samenlevingen wat laagdrempeligheid tot deelname en participatie bevordert. Deze verschuiving zal in zowel de Eritrese als Nederlandse gemeenschap moeten plaatsvinden.

Op basis van conclusies en resultaten wordt aanbevolen om vanuit de organisatie een informatie- en afstemmingsbijeenkomst voor mentoren te faciliteren en wordt een implementatie van methodische interventies gebaseerd op culturen met een F-structuur geadviseerd. Daarnaast wordt aanbevolen verder onderzoek te doen naar mogelijkheden voor culturele verschuivingen en het bevorderen van laagdrempelige participatie. In verband met gedeelde verantwoordelijkheden wordt inschakelen van ketenpartners als Stichting Nidos, het Centraal Orgaan opvang Asielzoekers en de gemeente Tilburg als noodzakelijk gezien voor duurzame en optimale probleemvermindering.

Voorwoord

Toen ik in februari begon aan het schrijven van mijn onderzoek had ik geen idee van wat me te wachten stond. Wel hoopte ik op een leerzame periode en had ik me voorgenomen een onderzoek te willen schrijven wat niet direct in de onderste la van de kast zou eindigen. Wanneer ik terugkijk op het afgelopen half jaar kenmerkt deze tijd zich enerzijds door stress, twijfels en heel veel vragen, maar anderzijds ook door leerzame momenten, ontmoetingen met inspirerende personen en vele nieuwe inzichten. Het thema van dit afstudeeronderzoek is me op het lijf geschreven en de afgelopen periode heb ik dan ook met veel enthousiasme en gedrevenheid aan mijn rapport gewerkt.

De bereidwilligheid van mentoren en AMV om mee te werken aan het onderzoek en de toegewijde houding van de organisatie Kompaan en de Bocht heb ik als zeer prettig ervaren. Hier wil graag mijn waardering voor uitspreken. Zowel mijn onderzoek als het afnemen van de interviews heb ik met veel plezier gedaan. Ik wil de medewerkers, AMV en in het bijzonder Astrid van Overbeek hiervoor bedanken.

Ook wil ik mijn vrienden en familie bedanken voor hun steun, geduld en interesse tijdens de periode van mijn onderzoek. De klaagzangen op stressvolle momenten en ellenlange verhalen over alles wat ik gedurende de periode leerde hebben ze waarschijnlijk de nodige energie gekost. Ik waardeer heel erg dat ik deze ruimte heb gekregen. Extra dank gaat naar mijn vader die vele uren van zijn tijd heeft besteed aan het nakijken van mijn scriptie op taal en spellingsfouten.

Tot slot gaat mijn dank uit naar mijn afstudeerbegeleiders vanuit de Fontys; Rachel Klaver-van Tellingen en Suzanne Olleman, die mijn vele vragen hebben beantwoord en door middel van feedback en advies de kwaliteit van mijn onderzoek naar een hoger niveau hebben getild. Ik weet nog dat jullie tijdens een van de eerste bijeenkomsten zeiden: “Aan het eind vallen alle stukjes op hun plek en is de puzzel duidelijk.” Na lang wachten kan ik jullie hierin eindelijk gelijk geven.

Sofia van der Grinten
17 juni 2016 te Eindhoven

Inhoudsopgave

Samenvatting.....	1
Voorwoord	2
Inleiding	5
Hoofdstuk 1: Context en probleemschets.....	6
1.1 Probleemanalyse	6
Eritrese alleenstaande minderjarige vreemdelingen in Nederland.....	6
De verhouding tussen de hulpverlening, Eritrese AMV en de Eritrese tradities.	7
De Eritrese AMV in Nederland, uitdagingen en remmende factoren.	8
1.2 Probleemstelling	10
Verificatie	10
1.3 Onderzoeksdoelstelling.....	10
1.4 Hoofdvraag en deelvragen	10
Hoofdvraag.....	10
Deelvragen	10
1.5 Begripsafbakening	11
Hoofdstuk 2: Theoretisch kader	13
Hoofdstuk 3: Methodologie	21
3.1 Onderzoekspopulatie en steekproef	21
Samenstelling onderzoekspopulatie.	21
Samenstelling Steekproef	21
3.2 Dataverzamelmethode.....	24
3.3 Meetinstrument	25
3.4 Data-analyse	26
Hoofdstuk 4: Resultaten.....	27
Begeleiding.....	27
Doelen en toekomst perspectief	28
Sociale kwaliteit	29
Culturele aspecten en participatie	30
Hoofdstuk 5: Conclusie en aanbevelingen	32
Deelvragen.....	32
Deelvraag 1: In hoeverre onderschrijft de Eritrese alleenstaande minderjarige vreemdeling de visie van de organisatie en is er sprake van intrinsieke motivatie bij nastreving hiervan binnen de behandeling.....	32
Deelvraag 2: In hoeverre sluit de begeleiding aan op de ontwikkelingsbehoefte en het ontwikkelingsniveau van het individu?	33
Deelvraag 3: In hoeverre houdt de begeleiding rekening met interculturele aspecten in de begeleiding van de alleenstaande minderjarige vreemdeling.....	34
Hoofdvraag	35
Aanbevelingen	36

1. Organisatie van informatie- en afstemmingsbijeenkomsten voor mentoren.....	36
2. Implementatie van methodische interventies gebaseerd op culturen met F-structuur.	36
3. Onderzoeken van mogelijkheden ter bevordering van laagdrempelige participatie	36
4. Onderzoek naar mogelijkheden culturele verschuivingen.	36
Hoofdstuk 6: Discussie	37
6.1 Betekenis en bruikbaarheid.....	37
6.2 Sterkte- zwakteanalyse	37
Literatuurlijst.....	38
Bijlage 1 Prof. Dr. David Pinto: De Structuretheorie.....	40
Bijlage 2 Hofstede 1980: Culture Classification:	42
Bijlage 3 topiclijst interviews AMV en Begeleiding	43
Topiclijst interviews AMV	43
Topiclijst interviews begeleiding.....	45
Bijlage 4 Codeboom data-analyse.....	47

Inleiding

In 2015 zijn er 1237 asiel aanvragen gedaan door Eritrese minderjarige alleenstaande asielzoekers (in het verdere rapport afgekort tot AMV). In vergelijking met 2014 is dit aantal verdubbeld. Daarnaast ligt het aantal asielaanvragen van Eritrese AMV verhoudingsgewijs significant hoger dan in andere landen (IND, 2015). De opvang van Eritrese en elders afkomstige asielzoekers brengt voor de Nederlandse samenleving en haar gezondheidsstaat verschillende uitdagingen met zich mee (Drogendijk & Stumpel, 2016). Zichtbaar is dat het integratietraject van de Eritreeërs moeizaam verloopt. Dit zie je terug in de passieve houding op school, weinig vooruitgang op gebied van taalkennis en minimale inburgering in de Nederlandse samenleving (Tekeste, 2016). Op lange termijn kan deze ontwikkeling als gevolg hebben dat er een nieuwe kwetsbare en kansarme bevolkingsgroep in de samenleving ontstaat. Op persoonsniveau is sprake van een nadelige invloed op het toekomstperspectief en de ontwikkelingskansen van deze doelgroep binnen de Nederlandse samenleving (Wilterdink & Heerikhuizen, 2012).

Organisatie X in Tilburg ondervindt op verschillende deelgebieden problemen met de opvang van minderjarige alleenstaande vreemdelingen. Kijkend naar de afkomst van de jongeren valt het op dat de begeleiding van het integratietraject van jongeren uit Eritrea gecompliceerder is dan bij andere AMV die woonachtig zijn op deze groepen. In de huidige situatie zijn de belemmeringen dusdanig groot dat het de uitvoerbaarheid van visie en doelstellingen van Organisatie X in het geding brengt. Dit onderzoek moet inzichtelijk maken welke kennis en handvatten pedagogisch medewerkers (ook wel begeleiding of mentoren genoemd) nodig hebben om doelstelling en visie van de organisatie waarin “de begeleiding van AMV naar zelfredzaamheid en integratie in de Nederlandse samenleving en het zorgdragen voor een pedagogisch klimaat” centraal staan, te kunnen realiseren. Waardoor AMV aan het eind van hun traject zelfstandig kunnen deelnemen aan de Nederlandse samenleving.

Het rapport zal bestaan uit de probleemanalyse waarin de context van het probleem geschetst wordt. Op basis hiervan zijn probleem- en doelstelling opgesteld die vertaald zijn in relevante deelvragen. In het theoretisch kader worden verschillende theorieën en onderzoeken aangehaald die samenhangen met de onderzoeksvraag en het probleem. Het theoretisch kader vormt de basis van het meetinstrument en de data-analyse. In het derde hoofdstuk wordt de methodologie van het onderzoek beschreven. Hier wordt aandacht besteed aan de keuzes die de onderzoeker heeft gemaakt om op ethisch wijze valide en betrouwbare onderzoeksdata te werven. Uit de resultaten van het onderzoek volgen conclusies en aanbevelingen weergegeven in het vierde en vijfde hoofdstuk. Tot slot zal de onderzoeker aandacht besteden aan de bruikbaarheid en relevantie van het onderzoek door middel van een sterkte en zwakte analyse.

Hoofdstuk 1: Context en probleemschets

1.1 Probleemanalyse

Eritrese alleenstaande minderjarige vreemdelingen in Nederland

In 2015 vroegen 7359 Eritreeërs asiel aan in Nederland. Dit is 17% van het totaal aantal asielaanvragen (Vluchtingenwerk Nederland, 2016). In 2014 werden er 3927 aanvragen (VWN, 2015) gedaan. Het aantal aanvragen is dus verdubbeld. Bij 1237 (32%) van deze aanvragen gaat het om alleenstaande minderjarige vreemdelingen (IND, 2015). Ook dit aantal is in vergelijking met 2014 verdubbeld. Het aantal asielaanvragen van alleenstaande minderjarige vreemdelingen uit Eritrea ligt verhoudingsgewijs significant hoger in vergelijking met andere landen. Gezien de huidige politieke situatie in Eritrea krijgt ongeveer 80% een asielverlening vanuit de Integratie en Naturalisatiedienst. Prognoses van het IND wijzen uit dat ze in 2016 9000 eerste asielaanvragen van Eritreeërs verwachten waarvan 97% zal worden ingewilligd.

De opvang van Eritrese en elders afkomstige asielzoekers brengt voor de Nederlandse samenleving en haar gezondheidsstaat verschillende uitdagingen met zich mee. Er wordt van de zorgorganisaties momenteel veel veerkracht verwacht. Aan de ene kant gaat het hierbij om praktische zaken. Zo moeten ze het aantal verblijfplaatsen opschalen waarvoor tevens extra werknemers nodig zijn. Een deel hiervan heeft weinig tot geen ervaring met deze doelgroep en treedt als het ware een nieuwe wereld in het werkveld binnen, wat de werkzaamheden kan bemoeilijken. Daarnaast brengt deze nieuwe stroom vluchtelingen veel maatschappelijke onrust met zich mee. Door de grote stroom aan vluchtelingen komen de voorzieningen die vanuit de overheid verstrekt worden steeds meer onder vuur te staan. Deze brengen namelijk een grote kostenpost met zich mee, wat discussie oproept. Voor organisaties heeft dit tot gevolg dat het plaatsen van opvanglocaties in woonwijken vaak gepaard gaat met weerstand van de buurtbewoners en klachten van overlast (Drogendijk en Stumpel, 2016).

In Eritrea heerst er een dictatoriaal regime. Dit betekent dat er geen pers, politieke of godsdienstige vrijheid is en men zich dient te houden aan de door het regime opgestelde regels en wetten. Het merendeel van de stroom Eritreeërs die op dit moment aanvraag voor asiel indient, vlucht voor dienstplicht voor onbepaalde tijd. Wettelijk gezien is een persoon tussen zijn 18^e en 50^e levensjaar dienstplichtig en moet 18 maanden in actieve dienst. In de praktijk dienen de Eritreeërs vaak veel langer dan de voorgeschreven 18 maanden (Ministerie van buitenlandse zaken, 2014). De Eritreeërs die momenteel in Nederland asiel aanvragen behoren tot de Tigrinya-bevolking afkomstig uit het zuiden van Eritrea en zijn koptisch orthodox (Pharos, 2015). Ze zijn laag opgeleid, ongeveer 88% van de Eritrese adolescenten is anders analfabeet, dit betekent dat ze niet kunnen lezen of schrijven in Latijnse schrift. Hun moedertaal het Tigrinya hanteert namelijk een andere alfabet en schrift. Van de zesde tot twaalfde klas worden leerlingen geschoold in het Engels. Tijdens deze jaren is de AMV vaak al op de vlucht wat tevens nadelige invloed heeft op het gevolgde aantal jaren onderwijs. Er ontstaat hierdoor een achterstand in de ontwikkeling op gebied van algemene basis kennis (Pharos, 2015).

Kijkend naar de integratie en participatie van Eritreeërs verloopt deze zichtbaar moeizaam. De grote cultuurverschillen zijn moeilijk te overbruggen, net als de taal- en schriftbarrière. In Eritrea is de groep en gemeenschap heel belangrijk. In Nederland zie je dus ook dat ze veel behoefte hebben aan contact met eigen volk en zich veelal richten op de aanwezige Eritrese gemeenschap en/of kerk (Tekeste, 2016). Dit gaat gepaard met een passieve houding ten opzichte van persoonlijke ontwikkeling op gebied van het leren zelfstandig functioneren en participeren binnen de Nederlandse samenleving. Bij de AMV zie je dit terug in de passieve houding op school, weinig vooruitgang op gebied van taalkennis, en minimale inburgering in de Nederlandse samenleving (Tekeste, 2016; Organisatie X, 2016). De Eritrese gemeenschap is zeer gesloten, activiteiten zijn vooral naar binnen gericht en er is weinig informatie over bekend. Door het gesloten karakter wordt er weinig overlast ervaren. De afgelopen periode zijn er echter wel een paar schokkende nieuwsberichten naar buiten gekomen over vermoedens over de inhoud van activiteiten die zich binnen deze gemeenschap afspelen (Volkskrant, 2016).

De laatste tijd word meer duidelijk over de wijze waarop het regime invloed heeft tot in Nederland en druk uitoefent op de Eritreeërs woonachtig in Nederland (ook wel de lange arm van Eritrea genoemd). Volgens Tekeste en Van Reissen (2016), expert op het gebied van Eritrea, heeft het overgrote deel van de Eritrese gemeenschapsgroepen en organisaties zoals de Rotterdamse orthodoxe kerk Tewahdo en YPFDJ, nog korte lijntjes met het regime. De bestuurders van deze groepen worden namelijk uitgekozen door de Eritrese ambassade die nauw contact heeft met het regime in Eritrea. Een artikel gepubliceerd door One World (2014) meldt dat ook de betrouwbaarheid van Eritrese tolken te betwisten valt. Dit werd gesteld na ontdekking dat een aantal tolken nauw contact hadden met de inlichtingendienst van het dictatoriale regime. Momenteel zijn er weinig gecertificeerde of gescreende tolken die Tigrinya spreken. Naast dat dit een probleem oplevert in de kwaliteit van communicatie, is het wantrouwen van Eritrese AMV naar tolken groot, wat de geslotenheid van deze doelgroep vergroot (One World, 2014; Tekeste 2016). Tevens zorgt dit voor belemmeringen voor hulpverlenende instanties en in de stimulering van inburgering van Eritreeërs. Kijkend naar de huidige populatie Eritrese AMV kan deze aan de hand van bovenbeschreven factoren gedefinieerd worden als kansarm. Dit heeft mogelijk grote gevolgen voor de beleving van sociale- en levenskwaliteit op zowel korte als lange termijn (Wilterdink & Heerikhuizen, 2012)

De verhouding tussen de hulpverlening, Eritrese AMV en de Eritrese tradities.

Wanneer alleenstaande minderjarige vreemdelingen naar Nederland vluchten, komen ze in aanraking met verschillende (welzijns-)organisaties. Dit is in eerste instantie de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) waar ze in een aanmeldcentrum asiel aanvragen. Na deze aanmelding worden ze opgevangen door het Centraal Oraan opvang Asielzoekers (COA) in een van de centrale opvanglocaties. Hier wordt door de vreemdelingenpolitie (AVIM) een identiteitsonderzoek en de registratie verricht en wordt door de GGD een verplichte TBC-controle gedaan. Tijdens dit proces wordt de vreemdeling bijgestaan door VluchtelingenWerk Nederland en de Raad van rechtsbijstand (COA & IND, 2016). Stichting Nidos ontfermt zich over de AMV. Aangezien alle minderjarigen in Nederland onder gezag dienen te staan, voorziet Nidos de minderjarige van een (tijdelijk) voogd. Deze vervult de taak van ouder en ziet toe op de zorg van de minderjarige. Wanneer deze niet toereikend is dient de voogd in te grijpen en verbetering te bewerkstelligen. Alle AMV die woonachtig zijn bij organisatie X staan onder voogdij bij Nidos. Wanneer een jongere de leeftijd van 18 bereikt vervalt de voogdij. Wel blijft hij vaak nog enige tijd woonachtig bij organisatie X wegens behoefte aan ondersteuning (Nidos, 2016). Stichting Nidos en het COA hebben met verschillende organisaties samenwerkingsverbanden. De belangrijkste landelijke samenwerkingen zijn hierboven genoemd. Verder zijn er per regio bepaalde zorginstellingen die wooneenheden en begeleiding voor deze doelgroep faciliteren. Deze instellingen werken op de wooneenheden aan de hand van de methodiek die opgesteld is vanuit het COA (methodiek vanuit Nidos is momenteel in ontwikkeling). Deze methodiek richt zich op de pijlers assimilatie, emancipatie en participatie en is gebaseerd op het competentiemodel, de presentietheorie en het oplossingsgerichte werken (COA, 2010). Op basis van een studie naar begeleidingsvormen van vluchtelingen en AMV kan geconcludeerd worden dat de betreffende methodiek alle basisprincipes van hulpverlening aan deze doelgroep omvat. Dit houdt in dat de werkwijze en theorieën die hieraan ten grondslag liggen gebaseerd zijn op recent en relevant onderzoek en volledige informatie bevatten. Vanuit organisatie X wordt op basis van deze methodiek het volgende doel aan de begeleiding gesteld:

Het begeleiden van AMV naar zelfredzaamheid en integratie in de Nederlandse samenleving en hen begeleiden en ondersteunen in de asielprocedure, danwel het begeleiden van AMV bij terugkeer naar land van herkomst. Het zorgdragen voor een pedagogisch (leef)klimaat voor de individuele of in een groep geplaatste AMV, zodanig dat op basis daarvan de opvoeding en begeleiding optimaal tot zijn recht kunnen komen ten einde hen zo goed mogelijk zelfstandig te laten deelnemen aan de samenleving. (COA, 2010).

Organisatie X in Tilburg ondervindt op verschillende deelgebieden problemen met de opvang van minderjarige alleenstaande vreemdelingen. Kijkend naar de afkomst van de jongeren valt het op dat de begeleiding van het integratietraject van jongeren uit Eritrea gecompliceerder is dan bij andere AMV die woonachtig zijn op deze groepen.

Dit heeft te maken met verschillende factoren, zo zijn de cultuurverschillen tussen Nederland en Eritrea erg groot. Waar Nederland zich kenmerkt door een individualistische cultuur heerst in Eritrea een sterke collectieve cultuur waar sociale controle, gedragsregels en het belang van de gemeenschap wordt beschouwd als eerste prioriteit (Pinto, 2005). Het feit dat in dat Eritreeërs opgegroeid zijn binnen een regime en hierdoor niet gewend zijn om voor hun mening uit te komen of vrijuit te praten versterkt dit verschil. In Nederland zijn mensen gewend om alles te kunnen bespreken en onze mening, visie en ervaringen te delen met anderen. Er wordt verwacht dat je voor je eigen belangen opkomt en je grenzen kan aangeven (Pinto, 2005). Zowel de hulpverlening als de samenleving zijn hierop ingericht. Binnen de Eritrese gemeenschap is dit niet gebruikelijk er wordt sociaal wenselijk en beleefd gedrag vertoond in het belang van de gemeenschap en onderlinge contacten en relaties. Ervaring van hulpverleners wijst dus uit dat Eritreeërs erg moeten wennen aan de manier van gespreksvoering die wij hier hanteren. Door de taalbarrière moet er veel in onderlinge communicatie geïnvesteerd worden. Er moet dan ook een continue oplettendheid zijn vanuit de hulpverlener om miscommunicatie te voorkomen. Ter bevordering van communicatie wordt soms een tolk ingeschakeld door angst vanuit de AMV en verlies van non-verbale communicatie is dit geen ideaal hulpmiddel. Op dit gebied ligt er voor zowel de hulpverlener als voor de AMV een uitdaging om nader tot elkaar te komen en bij elkaar aan te sluiten. De hulpverlener moet hier op een juiste manier haar rol in dit proces kunnen innemen (van der Veer, 2002).

Opvallend is dat hoe intensiever de AMV contact heeft met de Eritrese gemeenschap hoe moeizamer de hulpverlening verloopt. AMV die veel binding met de gemeenschap hebben, besteden veel tijd aan het behouden en uitvoeren van Eritrese tradities en tonen weinig (intrinsieke) motivatie betreffende het integreren in de Nederlandse samenleving. De strenge aftakking van de Eritrees orthodoxe kerk waar overgroot deel van de Eritreeërs AMV bij is aangesloten, speelt hier een belangrijke rol in. Volgens deze aftakking zijn er verschillende regels, gewoontes en gebruiken waar de AMV in belang van het geloof aan moet voldoen. Overtredingen worden bijna altijd opgemerkt en bestraft. Dit merkt de begeleiding doordat ze het uitvoeren van tradities bijvoorbeeld boven scholing of werk verkiezen en weinig contact hebben met niet Eritreeërs. De angst voor de Eritrese inlichtingendienst (zgn. lange arm) kan hier een rol in spelen. Een ander opvallend gegeven is dat de jongeren elkaar de hand boven het hoofd houden. Ze beschermen elkaar en verzwijgen dingen uit groepsbelang. Voor hulpverleners maakt dit het begeleiden van deze doelgroep moeilijk. Het is ingewikkeld om jongeren op hun eigen verantwoordelijkheid te wijzen, individuele voortgang in kaart te brengen en groepsprocessen te bespreken. De pedagogisch medewerkers weten niet hoe ze deze patronen kunnen doorbreken (Organisatie X, 2016).

De Eritrese AMV in Nederland, uitdagingen en remmende factoren.

Alleenstaande minderjarige vreemdelingen uit Eritrea hebben een lange en erg gevaarlijke reis achter de rug. Tijdens de reis naar Nederland of voorafgaand aan deze reis hebben ze vaak veel traumatische dingen meegemaakt en in slechte, onzekere of gevaarlijke omstandigheden moeten overleven. Wanneer ze zelf niet direct te maken hebben gehad met gevaar, dan kampen ze veelal met secundaire traumatisering door het leed dat hun vrienden, familie of kennissen is aangedaan (Tekeste, 2016). Het feit dat ze minderjarig en alleenstaand zijn maakt ze extra kwetsbaar en beïnvloedbaar. Deze schokkende gebeurtenissen kunnen achteraf posttraumatische klachten veroorzaken. Uit onderzoek blijkt dat langdurige politiek geweld of onderdrukking en het leven in een buitenwereld die als dreigend of traumatisch wordt beleefd tevens kunnen leiden tot traumatische klachten (Terr, 1991 aldus van der Veer, 2002). Voorafgaand, tijdens en na de vlucht moet de AMV verschillende coping- ofwel overlevingsstrategieën toepassen om zichzelf psychische steun te houden. Wanneer de psychische klachten erg groot zijn kan er sprake zijn van een stoornis. Dit betekent dat de jongere door traumatische ervaringen en de hierdoor psychische problemen niet meer in staat is zich adequaat te ontwikkelen en ontwikkelingsstaken te voltooien. (van der Veer, 2000).

Kijkend naar de het integratietraject in Nederland zitten hier verschillende uitdagingen in voor de Eritrese jongeren. Volgens psycholoog en psychotherapeut Mia Groeneberg (2004) is er een viertal verblijfsfasen die een vluchteling doormaakt tijdens zijn vlucht. Deze hebben te maken met de feitelijke relatie tot het land van herkomst en nieuwe land. De meeste jongeren die op de wooneenheden van organisatie X wonen in de derde fase van verblijf waarin de vergunning is verleend. Wel zijn ze in afwachting over toestemming tot

gezinshereniging waardoor kenmerken uit deze fase relevant blijven. Tijdens de fase van afwachting zijn er veel onzekere factoren die bij de vluchtelingen veel angst kunnen oproepen. Daarnaast is het toekomstperspectief nog erg onzeker, wat kan leiden tot gevoelens van onmacht. Kijkend naar de klachten komen depressieve gevoelens, angst, gevoelens van onveiligheid of herbeleving van traumatische ervaringen het meest voor. Wanneer iemand een verblijfsvergunning heeft ontvangen, zorgt dit voor nieuwe uitdagingen. Zo ontstaat bij een jongeren het besef dat hij in een nieuw land een toekomstperspectief moet vormen en leven moet gaan opbouwen. Door cultuurverschillen en de aanpassingen die een jongere moet doen, kunnen er identiteitsproblemen ontstaan. Er kan ambivalentie ontstaan in de relatie tussen het nieuwe land en land van herkomst. Deze is vaak moeilijk te verdragen. (Akthar, 1995 volgens Mia Groeneberg, 2004).

Bij het aangaan van de uitdagingen hebben de Eritrese AMV te maken met persoonlijke factoren die het integratieproces beïnvloeden. Zoals beschreven in de vorige paragraaf is het in de Eritrese cultuur niet gebruikelijk om te praten over je gevoelens en problemen. Men wordt geacht deze voor zichzelf te houden en te verzwijgen of zelfstandig op te lossen. Dit is tevens een centraal fundament in de Eritrese opvoeding. Dit ter bevordering van het ontwikkelen van psychische weerbaarheid en een hoog incasseringsvermogen om voorbereid te zijn tegen het ergste en zichzelf staande kunnen houden. (Tekeste, 2016). De Eritrese cultuur is hierdoor erg gehard. Er is weinig ruimte voor kwetsbaarheid. De drempel voor iemand om te vertellen wat hem dwars zit, ligt hoog. Naast dat het bieden van juiste hulpverlening hierdoor moeilijker wordt, kan het ook gevolgen hebben voor de psychische en lichamelijke gezondheid van een AMV. Veel geven aan zich vaak ziek, vermoeid of slap te voelen en klachten te hebben als hoofd- en buikpijn. Deze kunnen goed te wijten zijn aan stress (van der Veer, 2000). De gevolgen hiervan merk je in de hulpverlening. Het is moeilijk om een onderlinge vertrouwensband op te bouwen waardoor traumaverwerking en het volbrengen van ontwikkelingstaken omtrent de integratie van deze jongeren moeizaam maakt (van der Veer, 2000).

Een andere factor die het gevoel van onveiligheid kan versterken is het feit dat de jongeren alleenstaand zijn. Familie is vaak nog in Eritrea of ook vluchtende. De jongeren maken zich vaak zorgen over het welzijn van achtergebleven familieleden en zijn bang voor de consequenties die hun gedrag voor de familie kan hebben. Daarnaast kan het ook zijn dat familieleden in gevaar verkeren of op ernstige manier leiden onder de harde hand van het regime (Tekeste, 2016 & van Reissen, 2015). Door middel van Skype en telefoon hebben ze contact met hun familieleden deze momenten zijn voor de AMV erg belangrijk. Voorafgaand of tijdens hun vlucht hebben Eritrese AMV vaak aan hun familie moeten beloven zo snel mogelijk een gezinshereniging te regelen. Gezien de loyaliteit en het belang van de familie is dit voor de meeste AMV eerste prioriteit (Tekeste, 2016).

Tijdens het huidige integratietraject wordt van jongeren verwacht zicht verder te ontplooien binnen de individualistische Nederlandse cultuur. De AMV wordt hierdoor gedwongen een meervoudige sociale identiteit te ontwikkelen (Hoffman, 2002). Voor de jongeren die actief deelnemen in de Eritrese gemeenschap ontstaan er twee verschillende leefwerelden. Enerzijds heb je de vertrouwde culturele tradities en normen en waarden van de gemeenschap en anderzijds de nieuwe Nederlandse cultuur waarin verwacht wordt dat ze integreren. Door mogelijke angst voor uitsluiting kiezen jongeren die nauw betrokken zijn met de gemeenschap er vaak voor zich naar de verwachtingen van de groep te gedragen. Het constant conformerende gedrag belemmert ze in ontwikkeling van een assertieve houding en maken van eigen keuzes (van der Veer, 2002).

Van de jongeren wordt verwacht dat ze uiteindelijk als zelfstandige burger in de Nederlandse maatschappij kunnen functioneren. Hier hebben ze bepaalde kennis en vaardigheden voor nodig. Jongeren die niet toe komen aan het volbrengen van deze ontwikkelingstaken zijn aan het eind van hun hulpverleningstraject niet klaar om volledig mee te draaien in de samenleving. Dit gaat vaak gepaard met het minder goed spreken van de Nederlandse taal, niet afmaken scholing of behalen van diploma's. Wat op zijn beurt weer leidt tot werkeloosheid en armoede. De bijkomende stressoren en het niet verwerken van trauma's kan tevens leiden tot psychische problematiek. Door het gebrek aan duidelijke rolmodellen binnen de gemeenschap die de jongeren stimuleren tot integratie, is het moeilijker voor de jongeren om intrinsiek gemotiveerd te raken voor hun integratietraject, wat het toekomstperspectief van deze jongeren nadelig beïnvloedt (van der Veer, 2002).

1.2 Probleemstelling

Het is onduidelijk voor pedagogisch medewerkers, werkzaam op begeide wooneenheden, hoe ze de begeleiding en ondersteuning van Eritrese alleenstaande minderjarige vreemdelingen moeten vormgeven om doelstellingen vanuit de organisatie te kunnen realiseren. Indien de pedagogisch medewerkers deze kennis niet hebben zal er een grotere groep alleenstaande minderjarige vreemdelingen uit Eritrea onvoldoende integreren, wat enerzijds het toekomstperspectief en de ontwikkelingskansen van deze doelgroep binnen de Nederlandse samenleving nadelig beïnvloedt en anderzijds de kans op het ontstaan van een nieuwe kwetsbare en kansarme bevolkingsgroep in de samenleving vergroot.

Verificatie

In maart 2016 is er contact geweest met verschillende pedagogisch medewerkers van organisatie X. Zij erkennen de probleemstelling en beamen dat ze momenteel onvoldoende kennis hebben om de begeleidingsdoelstellingen met betrekking tot Eritrese minderjarige vreemdelingen te realiseren. De probleemstelling is daarnaast voorgelegd aan twee coördinatoren binnen de sector AMV van organisatie X. Zij gaven aan het probleem te herkennen en de probleemstelling correct omschreven te vinden.

1.3 Onderzoeksdoelstelling

Het onderzoek heeft tot doel het verkrijgen van inzicht en kennis over hoe pedagogisch medewerkers werkzaam op begeide wooneenheden de visie en begeleidingsdoelstelling vanuit organisatie X, waarin “de begeleiding van AMV naar zelfredzaamheid en integratie in de Nederlandse samenleving en het zorgdragen voor een pedagogisch klimaat” centraal staan, kunnen realiseren en alleenstaande minderjarige vreemdelingen afkomstig uit Eritrea kunnen ondersteunen en begeleiden in het voltooien van ontwikkelingstaken gerelateerd aan hun integratieproces zodat ze het eind van hun traject zelfstandig kunnen deelnemen aan Nederlandse samenleving.

1.4 Hoofdvraag en deelvragen

Hoofdvraag

Wat hebben de pedagogisch medewerkers werkzaam op begeide wooneenheden nodig om de begeleidingsdoelstelling vanuit de organisatie te kunnen realiseren en goede begeleiding en ondersteuning te kunnen bieden aan de Eritrese alleenstaande minderjarige vreemdelingen zodat deze uiteindelijk aan het eind van hun traject zelfstandig kunnen deelnemen aan de Nederlandse samenleving en de hiervoor noodzakelijke ontwikkelingstaken zijn voltooid?

Deelvragen

1. In hoeverre onderschrijft de Eritrese alleenstaande minderjarige vreemdeling de visie van de organisatie en is er sprake van intrinsieke motivatie bij nastreving hiervan binnen de behandeling.
2. In hoeverre sluit de begeleiding aan op de ontwikkelingsbehoefte en het ontwikkelingsniveau van het individu.
3. In hoeverre houdt de begeleiding rekening met interculturele aspecten in de begeleiding van de alleenstaande minderjarige vreemdeling.

1.5 Begripsafbakening

In dit rapport wordt met de onderstaande begrippen het volgende bedoeld.

- **Begeleide wooneenheden:** dag en nacht behandeling gefaciliteerd vanuit organisatie X in de vorm van wooneenheden van voor alleenstaande minderjarige vreemdelingen bestaande uit:
 - Kleinschalige wooneenheden (KWE): doelgroep bestaat uit AMV van 14-18 jaar. Er is dagelijks een aantal uren begeleiding aanwezig (m.u.v. het weekend) en een 24uurs dienst beschikbaar. Begeleiding is in de vorm van mentorschap en gericht op het vergroten van zelfstandigheid en vergroten van inzicht en verantwoordelijkheid. Uitgangspunt volledig zelfstandig kunnen wonen en deelnemen aan de maatschappij. (Moduleboek Organisatie X, 2015)
 - Kleinschalige wooneenheden plus (KWE+): Kleine wooneenheid met 8 AMV van ongeveer 15-18 jaar als tussenvorm tussen KWG en KWE. (Organisatie X, 2016)
 - Kinderwoongroepen (KWG): doelgroep bestaat uit AMV van 12-16 jaar. Behandeling met 24uurs begeleiding gericht op persoonlijke ontwikkeling, rust, structuur en het vergroten van zelfstandigheid om uiteindelijk door te stromen naar een KWE. (Moduleboek Organisatie X, 2015)
- **Visie en begeleidingsdoelen:** De visie en begeleidingsdoelen zoals opgesteld in de vernieuwde methodiek AMV-opvang, mei 2010. Deze richt zich op de pijlers assimilatie, emancipatie en participatie en is gebaseerd op het competentiemodel, de presentietheorie en het oplossingsgerichte werken. (COA, 2010)
- **Alleenstaande minderjarige vreemdelingen:** Binnen dit onderzoek gaat het expliciet om jeugdigen gevlucht uit Eritrea en woonachtig binnen een van de begeleide wooneenheden van organisatie X die minimaal twee keer per week contact hebben met de Eritrese gemeenschap en bijeenkomsten en/of activiteiten georganiseerd op initiatief vanuit deze gemeenschap bijwoont. De jongeren geplaatst worden vanuit het COA en Stichting Nidos. Daarom zal de definitie als deze instanties worden aanhouden namelijk: Jongeren onder de 18 jaar die zonder ouders, verzorgers of wettelijke vertegenwoordigers naar Nederland komen. Sinds de nieuwe vreemdelingenwet uit 2001 vallen hieronder jongeren die nog geen asiel hebben aangevraagd, onder dit beleid. Deze worden echter niet binnen de organisatie geplaatst. (Rijksoverheid 2016; Nidos, 2016)
- **Traject/behandeling:** het hulpverleningstraject dat de AMV doorloopt bij organisatie X. In dit rapport gaat het over de periode waarin de jongere verblijft op de wooneenheid. Het intakegesprek en dag van plaatsing wordt hierbij gezien als start van het traject en het eindgesprek en definitieve vertrek van de wooneenheid wordt hierbij gezien als eind van het traject. (COA, 2010)
- **Integratie/ deelnemen aan de Nederlandse samenleving:** de methodiek geschreven door het COA is gebaseerd op de visie op integratie van de overheid. Het overheidsbeleid is bepaald aan de hand van het onderzoek gedaan door de Commissie Blok. In dit rapport zal daarom de definitie van integratie vastgesteld door deze onderzoekscommissie hanteren. Deze is als volgt: Een persoon of groep is geïntegreerd in de Nederlandse samenleving wanneer er sprake is van gelijke juridische positie, gelijkwaardige deelname op sociaaleconomisch terrein, kennis van de Nederlandse taal en wanneer gangbare waarden, normen en gedrag patronen worden gerespecteerd. Integratie is een tweezijdig proces: enerzijds wordt van nieuwkomers verwacht dat zij bereid zijn te integreren, anderzijds moet de Nederlandse samenleving die integratie mogelijk maken. Actief burgerschap, betrokkenheid en zelfredzaamheid. (Tweede Kamer der Staten-Generaal, 2003-2004).

- **Ontwikkelingstaken:** een reeks competenties/opgaven die een persoon in bepaalde levensfase moet aanleren en ontwikkelen. Het zijn de basisvoorwaarde om verder (binnen een bepaalde cultuur) te kunnen ontwikkelen. Deze competenties zijn tijd- en cultuurbepaald en afhankelijk van biologisch, psychisch en sociaal gebied. Ontwikkelingstaken bestaan uit algemene ontwikkelingstaken welke gelden voor alle jongeren binnen een bepaalde cultuur ongeacht levensomstandigheden of specifieke kenmerken en extra ontwikkelingstaken welke gelden voor een specifieke groep jongeren en hangen samen met de actuele situatie voor deze groep. (van der Veer 2002 volgens De Wit; Van der Veer & Slot, 1995).
- **Interculturele aspecten:** in dit onderzoek duiden de interculturele aspecten binnen een behandeling op de situaties waarin verschillende culturen met elkaar in aanrakingen komen en cultuur verschillen merkbaar zijn. Als in bijvoorbeeld communicatie of gebruiken en tradities. (Pinto, 2005).

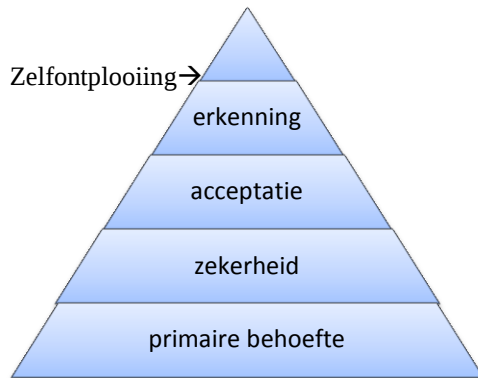
Hoofdstuk 2: Theoretisch kader

Wanneer de cultuur waaruit de Eritrese AVM afkomstig zijn wordt vergeleken met de Nederlandse cultuur ziet men hierin grote verschillen. Zoals geschetst in de probleemanalyse bemoeilijken deze verschillen de begeleiding en het traject van de Eritrese AVM. Door de jaren heen hebben verschillende professoren onderzoek gedaan naar de classificatie van culturen en zijn er theorieën ontwikkeld die deze classificatie in beeld brengen. Een van de belangrijkste en meest relevante theoretische modellen komt voort uit het cross-culturele onderzoek wat Hofstede in de jaren 80 verricht heeft. Hij heeft in 40 verschillende landen verspreid over de wereld onderzoek gedaan naar de verschillende waardesystemen binnen culturen. Aan de hand van deze onderzoeken concludeert Hofstede dat hij deze waarde kan verdelen in vier clusters die hij onderverdeelt in de onderstaande dimensies. Naast zijn eigen vier onderzochte dimensies erkent Hofstede ook nog een vijfde en zesde dimensie. Deze heeft hij later aan zijn classificatie toegevoegd (Hofstede, 2016).

1. **Machtsafstand:** Niveau van ongelijkheden binnen een cultuur.
2. **Onzekerheidsvermijding:** De mate waarin mensen binnen een samenleving zich onprettig voelen bij onzekere situaties.
3. **Individualisme versus collectivisme**
4. **Mannelijkheid versus vrouwelijkheid**
5. **Langetermijn versus korte termijn op basis van Michael Bond en collega's Lang- versus Short-Term Orientation.**
6. **Bevrediging versus zelfbeheersing van behoefte op basis van de Wereld Minkov's Values Survey data-analyse.**

Kijkend naar de classificatie en deelgebieden waarmee Hofstede culturen classificeert valt op dat de Eritrese cultuur binnen deze deelgebieden vaak een tegenpool inneemt ten opzichte van de Nederlandse cultuur. De culturele verschillen tussen beide landen worden op basis van deze theorie bevestigd. Een ander theoretisch model voor het maken van een indeling van culturen is de Structuurentheorie van Pinto (2005). Om verschillende culturen te onderscheiden categoriseert Pinto (2005) deze op basis van de hoeveelheid gedrags- en leefregels. Hij maakt onderscheid tussen de F-structuren (fijnmazige structuren) gekenmerkt door strakke en gedetailleerde omgangcodes en communicatieregels en de G-structuren (grofmazige structuren) met lossere en globalere regels en codes. Een cultuur is nooit een volledige G- of F-cultuur, het gaat om de intensiteit en mate waarin zaken beleefd worden. Pinto (2005) belicht de diepliggende oorzaken van verschillen tussen mensen en culturen. Deze zitten in de onderliggende structuur bestaande uit regels en codes. In de oorsprong van de totstandkoming van de betreffende structuren benoemt Pinto (2005) vier factoren die hierin een rol spelen. Bij de eerste drie is het noodzaak of wens om niet buiten de groep te vallen om de nadelige gevolgen hiervan te voorkomen. De betreffende vier factoren zijn de economische, religieuze, sociale en individuele factor. Vooral de economisch factor speelt hierin een grote rol, op plaatsen met verminderde welvaart of sterke sociale controle is het conformeren naar de grote groep vrijwel noodzakelijk om te overleven. In armoede is het namelijk gemakkelijker om te overleven als groep dan als individu. Een groep behoudt binding door sociale en/ of religieuze regels. Om bij deze groep aan te sluiten is het dus noodzakelijk deze te volgen. Wanneer een individu door het niet conformeren aan groepsnormen buitengesloten of afgestoten wordt overlevingskansen verkleind.

Doormiddel van de onderstaande piramides (fig. 2 en 3) schematiseert Pinto, (2005) de structuren. Hierin weerspiegelt hij de verschillende behoeftehiërarchieën die binnen de structuren heersen. Voor schematisering van de G-structuur gebruikt hij de eerder onderzochte piramide van Maslow. De F-structuur is samengesteld op basis van eigen onderzoek. De uitgebreide en schematische weergave in het overzicht van belangrijke verschillen tussen F- en G-structuren is te vinden in bijlage 1.

Figuur 2 Piramide van Maslow, 1943 (G-structuur)

Figuur 3 Piramide van Pinto, 2005 (F-structuur)

Aan de hand van de classificatie van Hofstede en de kenmerken die Pinto schetst voor zijn structuren, kan vastgesteld worden dat de Eritrese cultuur zich kenmerkt als een fijnmazige ofwel F-cultuur dit in tegenstelling tot de grofmazige-structuur die kenmerkend is voor de Nederlandse cultuur. Dit betekent dat een Eritrese AMV andere belangen en behoeftes nastreeft dan de gemiddelde Nederlands burger. Waar de Nederlandse jongeren streven naar zelfontplooiing zoals weergegeven in de piramide van Maslow, zullen de Eritrese AMV geneigd zijn zich ontplooiën naar behoeftes als weergegeven in de piramide van Pinto. Zo speelt het voorkomen van eer en gezichtsverlies in de groep belangrijke rol (Tekeste, 2016). De bovenstaande theorieën geven het disharmonische profiel weer tussen de verwachtingen vanuit de Nederlandse cultuur en de verwachtingen waarmee de AMV tot op heden is opgevoed. Mede door deze basisverschillen moeten Eritrese AMV extra ontwikkelingstaken vervullen om te kunnen functioneren in de Nederlandse cultuur (van der Veer, 2002). Op basis van resultaten uit verschillende (praktijk)onderzoeken heeft Van der Veer (2002) de ontwikkelingstaken en extra ontwikkelingstaken als volgt gedefinieerd:

Algemene ontwikkelingstaken die nieuwe vaardigheden vereisen

1. Meer voor zichzelf gaan zorgen
2. Meer zelfstandig gaan bewegen in het maatschappelijk verkeer
3. Meer zelfstandig vorm en richting geven aan het eigen leven

Algemene taken die voor gevluchte adolescenten gecompliceerder zijn

4. Zelfstandig vriendschappelijke contacten met leeftijdgenoten aangaan
5. Integratie van, door het lichamelijk volwassen worden, toenemende seksuele impulsen
6. Eigen agressieve impulsen hanteren en omgaan met agressie in de omgeving
7. Opnieuw vorm geven aan de relatie met de ouders
8. Een toekomstperspectief vormen

Extra ontwikkelingstaken

9. Een sociaal isolement doorbreken
10. Omgaan met posttraumatische problemen
11. Omgaan met achtergebleven familie
12. Een plaats verwerven in een vreemde, soms als vijandig beleefde omgeving
13. Omgaan met normen en waarden uit twee culturen
14. Omgaan met ballingschap op langere termijn

(van der Veer, 2002)

Het voltooien van de extra ontwikkelingstaken is erg belangrijk voor de psychische ontwikkeling van de AMV en fungeert als basis voor de verdere persoonlijke ontwikkeling (van der Veer, 2002). Ook de algemene ontwikkelingstaken zijn voor gevluchte jongeren vaak moeilijker. Voor Nederlandse adolescenten zijn de ontwikkelingstaken en verwachtingen veelal logisch, in de dagelijkse gang van zaken leren ze deze taken beetje bij beetje en verwerven ze deze nieuwe vaardigheden. Voor Eritrese AMV is deze opgave vele malen groter. Een deel van de vaardigheden hebben ze namelijk niet standaard vanuit hun opvoeding meegekregen, wat de taken groter en minder behapbaar maakt (van der Veer, 2002).

Van der Veer (2002) stelt dat de belangrijkste vaardigheid in de eerste plaats het leren van de Nederlandse taal is. Wanneer de Nederlandse taal onvoldoende beheerst wordt ontstaan er bij ontwikkelingstaken extra barrières die het volbrengen van deze taak bemoeilijken. Gedurende de periode dat de AMV de taal onvoldoende beheerst is het van belang dat hij over vaardigheden beschikt die zo min mogelijk weerstand oproepen. Voor Eritrese AMV is de taalbarrière erg groot. De minimale kennis van de Engelse taal en het gebruik van een ander schrift maken het leren van de Nederlandse taal nog moeilijker. Als laatste is een van belangrijke ontwikkelingsstap het aanvaarden dat je geheel zelfstandig belangrijke beslissingen moet kunnen en gaan nemen. De gevluchte adolescenten hebben hun vertrouwde en steunende netwerk moeten achterlaten en staan er hierdoor alleen voor. De personen die ze in het verleden om raad en advies vroegen hebben ze achter moeten laten. Eritrese AMV zijn door hun fijnmazige cultuur niet gewend om zelfstandig grote beslissingen te nemen. Deze werden meestal beïnvloed of geheel bepaald door familie of tradities. De structuuretheorie van Pinto (2005) bevestigt dit gegeven.

Een ander centraal onderdeel in de ontwikkeling van de adolescent is de identiteitsontwikkeling. Volgens de theorie van de identiteitsontwikkeling door Erikson (1968) maken jongeren een persoonlijkheid ontwikkeling door die uiteindelijk resulteert in persoonlijke vormen van levensstijl. De voortgang hiervan is afhankelijk van de hoeveelheid steun en bevestiging die jongeren ontvangen vanuit de samenleving, cultuur en groep waarin de jongeren opgroeit (Erikson 1968, aldus van der Veer, 2002). Discriminatie, het behoren tot een minderheidsgroepering en wantrouwen vormen een belemmering voor het vormen van een (positieve) persoonlijke identiteit. Etnische minderheden en groeperingen worden veelal negatief of wantrouwend bejegend en belicht in de media, wat de kans op het ontwikkelen van een negatief zelfbeeld vergroot. Voor gevluchte adolescenten wordt dit proces van identiteit ontwikkeling verstoord door het (gedwongen) migratieproces dat ze gelijktijdig doormaken. Dit vormt extra belemmeringen.

Van der Veer (2002) stelt drie concrete factoren die belemmerend zijn voor de identiteitsontwikkeling van een gevluchte adolescent. Deze zijn als volgt:

1. Verlies van sociale status
2. Verlies met betrekking tot prestatieniveau en toekomstmogelijkheden
3. De noodzaak om andere omgangsnormen of gewoonten te gaan toepassen

Daarnaast kunnen de in de loop van de tijd opgelopen traumatisering, ontworteling uit het land van herkomst en het verlies van de eigen cultuur, het gevoel geven dat alles inclusief de eigen persoonlijkheid zo radicaal verandert, dat dit de ontwikkeling van de identiteit ernstig belemmert. (van der Veer, 2002; Rousseau, Drapeau & Platt, 2004). Tevens kan door het niet in staat zijn om achtergebleven familie en vrienden te helpen of om wensen en beloftes te vervullen, de adolescent in een identiteitsconflict belanden (van der Veer, 2002; Haene, Loots & Derluyn, 2014).

De cultuurverschillen tussen het land van herkomst en nieuwe land zorgen voor een gevoel van vervreemding en desoriëntatie. Dit doordat ze de cultuur van het nieuwe land als vreemd beschouwen, maar door de aanwezige technologie en ordeelijkheid hun oude cultuur en gebruiken dikwijls als ouderwets en onpraktisch ervaren. De adolescent heeft als gevolg hiervan het gevoel nergens meer bij te horen. Hij heeft moeite om de verschillende normen en waarden uit beide culturen te integreren en hieruit een eigen persoonlijke levensstijl te ontwikkelen. Daardoor is er behoefte aan adequate identificatiemodellen (Tobin & Friedman 1984). Bij Eritrese AMV is de kans op gevoelens van vervreemding en desoriëntatie groot. Als eerder aangetoond, zijn de verschillen tussen Nederland en Eritrea groot. Het bieden van juiste ondersteuning wanneer deze gevoelens optreden is dan ook een

belangrijke taak van begeleiders (COA, 2010). Eritrea expert Tekeste (2016) stelt dat Eritrese AMV vanuit culturele achtergrond baat hebben bij duidelijkheid, consistentie, structuur en een beperkt aantal keuzes. In de bejegening kan het helpend zijn om een vriendelijke maar directieve houding aan te nemen en gebuikt te maken van small talk en verzachtende vragen. Het verbinden van ontwikkelingstaken aan vergroten van eer en verantwoordelijkheden of het inspelen op culturele waarde en groepsprocessen kan de AMV op positieve manier stimuleren (Tekeste, 2016). Volgens Van der Veer (2002), geeft de identiteitstheorie aan dat de samenleving gevluchte adolescenten kan ondersteunen door feitelijke mogelijkheden te geven hun behoefte aan autonomie en initiatief en constructief werken te realiseren.

De hierboven beschreven ontwikkelingstaken zijn tevens de ontwikkelingstaken die een basispositie innemen in de methodiek van organisatie X. Aan de hand van deze methodiek wordt vormgegeven aan de begeleiding van AMV met als doelstelling: het vergroten van de zelfredzaamheid en het bieden van ondersteuning tijdens het integratie en asielprocedure. De acculturatiestrategieën waarop vanuit het COA (grondlegger van de methodiek) en Organisatie X wordt ingezet, zijn te kenmerken als integratie of assimilatie (COA, 2010). Bij integratie is er sprake van zowel het behouden van eigen cultuur als het aanpassen aan de nieuwe cultuur (Berry, 1997). Bij assimilatie vindt er geen behoud van eigen cultuur plaats. Hoewel de methodiek inzet op het bevorderen van integratie en assimilatie is de acculturatie strategie die uiteindelijk wordt gevolgd persoonsafhankelijk. Wel hebben verschillende factoren hier invloed op. Zoals tijd, omgeving, status of positie binnen de samenleving en het feit of de integratie gedwongen of vrijwillig is. (Berry, 1997). Daarnaast kan een persoon zich conformeren aan de acculturatiestrategie of adaptiestijl van de groep of een eigen strategie of stijl ontwikkelen als individu. In de loop van een acculturatieperiode verkennen individuen verschillende mogelijkheden en strategieën om uiteindelijk te besluiten welke stijl zij als meest nuttig en bevredigend zien (Berry, 1997 volgens Kim, 1998). Zover bekend is er geen volgorde of leeftijd waarop deze strategieën verkend of gebruikt worden (Berry 1997, volgens Ho, 1995). Hoewel de methodiek dus invloed op het acculturatieproces van een Eritrese AMV kan hebben, is dit niet doorslaggevend voor de strategie die hij uiteindelijk zal kiezen.

In de afgelopen jaren is er veel onderzoek gedaan naar het principe acculturatie. De eerste definitie omtrent het begrip acculturatie werd gepresenteerd door Redfield, Linton en Herskovits (Berry, 1997) deze definitie omschreef dit begrip als de verschijnselen die ontstaan wanneer groepen van individuen continu met verschillende culturen in contact komen, waardoor er wijzigingen komen in de oorspronkelijke cultuurpatronen van een of beide groepen. Latere onderzoeken en discussies wijzen uit dat acculturatie vaker plaatsvindt in één van de groepen dan in beide. In welke groep de verandering plaatsvindt, is vaak afhankelijk van de dominantiepositie van een groep (Berry, 1997). Op basis van eerder (eigen) onderzoek ontwikkelt Berry een raamwerk waarin deze strategieën worden weergegeven (*figuur 1.*) Berry (1974).

		Aanpassen aan nieuwe cultuur	
		Ja	Nee
Behoud van eigen cultuur	Ja	Integratie	Separatie
	Nee	Assimilatie	Marginalisatie

Figuur 1 Acculturatie Strategieën (Berry, 1974)

De nieuwe ontwikkelingstaken, het acculturatie- en immigratieproces en situaties zorgen voor veel stressoren bij AMV. Dit heeft grote invloed op het psychosociaal welbevinden van de AMV. De gebeurtenissen voorafgaand en tijdens de vlucht die de AMV meemaakt en de gedwongen migratie, vormen een traumatisch en complex cluster van verschillende stressfactoren. Deze hebben invloed op het welzijn en functioneren van de AMV en vormen risicofactoren omtrent het psychosociaal welbevinden dat wordt ervaren (De Haene, Grietens, & Verschueren, 2007). Deze zijn onder te verdelen in de volgende kernprocessen:

1. *Marginalisatie: het ervaren van sociale isolatie en de belemmeringen tot het leggen van nieuwe sociale contacten. (zowel voorafgaand, tijdens en na de vlucht).*
2. *Traumatisering: traumatische ervaringen die de AMV meemaakt voorafgaand, tijdens en na de vlucht.*
3. *Ontworteling: door het verlies van culturele, sociale, familiale en persoonlijke wortels welke vorm en betekenis geven aan het eigen leven en toekomstperspectief.*

4. *Acculturatie: stressoren die zich ontwikkelen door de acculturatietaken in het nieuwe land.*
5. *Separatie/hereniging: zorgen over de achtergebleven familie en pogingen hen naar het nieuwe land te krijgen. Bij hereniging moeten sociale rollen opnieuw verdeeld worden. En het rouwproces tijdens langdurige separatie. De stress omtrent hereniging en separatie kan stressoren van de overig 4 factoren vergroten.*

(De Haene, Grietens, & Verschueren, 2007).

Zoals het bovenstaande overzicht van kernprocessen weerspiegeld zijn de veroorzakende stressoren van het psychosociaal lijden niet enkel gevolg van traumatische ervaringen uit het thuisland. Ook in het nieuwe land zijn er tal van risicofactoren die als traumatisch ervaren kunnen worden en hiermee een negatieve invloed hebben op het psychosociaal welbevinden van de AMV (Montgomery, 2010). Tijdens het verwerven van nieuwe essentiële (sociale) vaardigheden kunnen grote stressoren ontstaan. Als een persoon niet is opgewassen tegen de stressoren die de adaptie van nieuwe vaardigheden teweegbrengt, kan deze persoon bezwijken onder aculturele stress en kunnen problemen zo ernstig worden dat het leidt tot psychische problematiek zoals tevens omschreven in kernproces 1. Het is daarom belangrijk dat iemand de juiste copingstijlen toepast om de dagelijkse interculturele ontmoetingen en situaties te kunnen beoordelen en op adequate wijze hierop in te spelen (Berry, 1997). Uit verscheidene onderzoeken blijkt dat acculturatie niet altijd gepaard gaat met psychische problemen (Berry, 1997). Deze treden op wanneer er een conflict ontstaat doordat iemand iets niet gemakkelijk in zijn proces kan verwerken. Voorheen werd gesproken over een “cultuurshock” (Berry, 1997). Na later onderzoek verleent Berry voorkeur aan de definitie “acculturatiestress” (Berry, 1997 volgens Berry, 1970; Berry, Kim, Minde, & Mok, 1987). Bovengenoemde factoren in combinatie met de ontwikkelingstaken die een AMV wordt geacht te voltooien, hebben zowel een praktische, emotionele en psychische component die erg veel energie kan kosten. (van der Veer, 2002). Tijdens het aanleren van nieuw gedrag en het voltooien van ontwikkelingstaken zal de adolescent tegen verschillende barrières aanlopen en momenten van vernedering, ontmoediging, schaamte of zelfs machteloosheid ervaren. Wanneer deze gevoelens te bepalend worden spreken we over een ontmoedigende persoonlijkheid (Serman, 1996 aldus van der Veer, 2002).

Onderzoek toont aan dat er een verhoogde psychische morbiditeit is onder vluchtelingen kinderen en AMV. Dit in de vorm van gedrags- en emotionele problemen (Haene, Loots & Derluyn, 2014 aldus, Fazel & Stein, 2003; Montgomery, 2008; Montgomery & Foldspang, 2005). Daarnaast toont onderzoek ook aan dat naast de verhoogde morbiditeit vluchtelingenkinderen en AMV ook over een verhoogde veerkracht beschikken. (Haene, Loots & Derluyn, 2014 volgens, Angel, Hjern, & Ingleby, 2001; Fazel, Reed, Panter-Brick, & Stein, 2012; Rousseau, Drapeau, & Rahimi, 2003). Dit betekent dat deze kinderen en AMV een normale ontwikkeling doormaken met een normale schoolloopbaan en de vaardigheid hebben om positieve relaties op te bouwen en een opmerkelijke zelfstandigheid. Hoewel er wel posttraumatische of depressieve symptomen wel aanwezig kunnen zijn, vormen deze geen ernstige belemmering voor het dagelijks leven. Er is dan ook geen verhoogde prevalentie van psychische stoornissen te zien (Hjern & Jeppsson, 2005). Onderzoek toont tevens aan dat gevluchte kinderen en AMV in vergelijking met kinderen en jongeren in het land van herkomst een gelijke psychische morbiditeit hebben. Enkele studies tonen zelfs aan dat de morbiditeit van gevluchte kinderen en AMV lager is dan bij kinderen en adolescenten nog woonachtig in het land van herkomst. (Derluyn, Broekaert & Schuyten, 2008; Rousseau, Drapeau, & Platt, 2000)

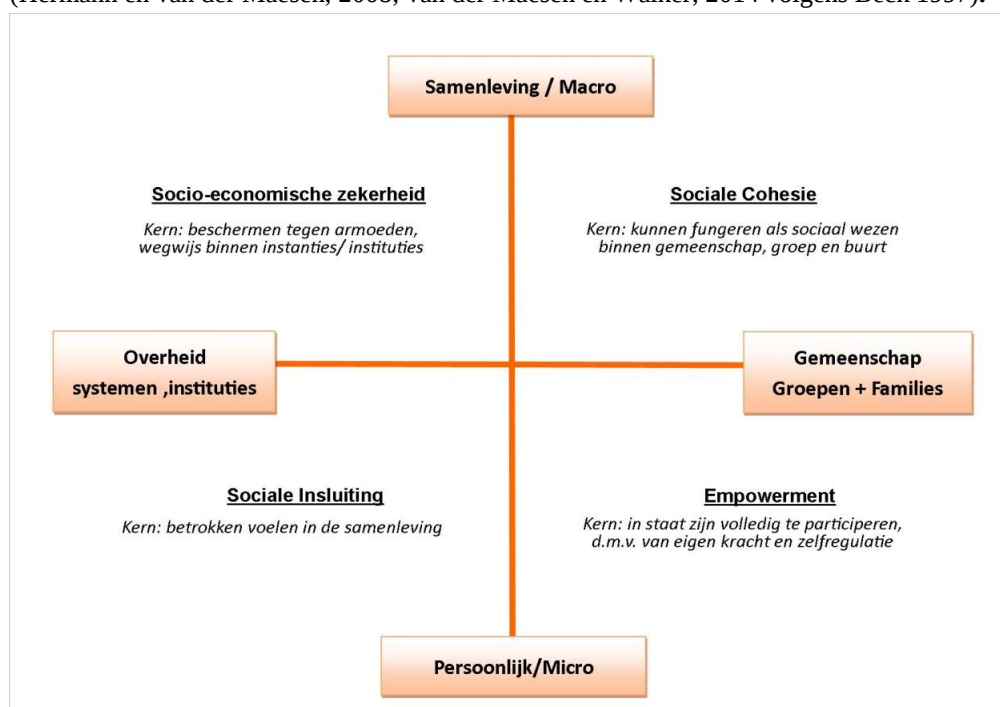
Door de stressoren waar Eritrese AMV last van kunnen ondervinden, is empathie van de begeleiding in het opbouwen van contact een belangrijke basisfactor. Wanneer er geen sprake is van empathie is het niet mogelijk om een wederzijdse band op te bouwen. Uit onderzoek van Van der Veer (2002) blijkt dat hulpverleners moeite kunnen hebben met het meevoelen in emotionele belevingen van een AMV. Dit om volgende redenen. De hulpverlener is van mening dat iedereen gelijk is en iedereen op dezelfde manier behandeld dient te worden en handelt hiernaar. Dit betekent dat er geen rekening wordt gehouden met de persoonlijke uitingen, gebruiken en behoefte van de AMV, maar hij in de standaard routine zijn weg moet vinden. Wanneer een begeleider het persoonlijke verklaringsmodel ten aanzien van de problemen van de AMV als irrelevant ziet en vasthoudt aan eigen verklaringsmodellen (van der Veer, 2002, volgens Thung, 2000). Ook kan druk van derden omtrent het volgen van een protocol of bepaalde werkwijze het tot stand komen van empathie belemmeren. De kans is op deze momenten groot dat de hulpverlener weinig stilstaat bij de vraag van de cliënt. Wanneer een begeleider een

andere agenda heeft dan de jongeren en deze voorop stelt gaat dit altijd ten koste van de empathie. In begeleiding is het dus noodzakelijk dat de hulpverlener deze risicofactoren bij zichzelf weet te signaleren om het uitblijven van empathie en de vertrouwensband te voorkomen.

De doelstelling van behandeling is dat AMV uiteindelijk volledig zelfstandig kan deelnemen aan de samenleving en enige vorm van sociale kwaliteit ervaart (Organisatie X, 2010). Dit laatste wordt in Nederland gemeten aan de hand van het sociale kwaliteitmodel. Het sociale kwaliteitmodel is een theorie die ontwikkeld is om het welzijn van mensen in een samenleving te meten. Het wordt ingezet als hulpmiddel voor overheden om de sociale kwaliteit van de bevolking in kaart kunnen brengen en dient als instrument om (nieuw) beleid te toetsen. Het uitgangspunt van de theorie is het verbeteren van de sociale kwaliteit binnen een samenleving (Seijdel, 2014 aldus Beck, van der Maesen en Walker 1997; Herrmann en van der Maesen, 2008; van der Maesen en Walker, 2014). Het model is intussen wereldwijd geïmplementeerd en wordt in tientallen landen gebruikt om de sociale kwaliteit van burgers binnen een samenleving te meten. In tegenstelling tot een groot aantal theorieën is deze theorie niet westelijk georiënteerd waardoor hij bruikbaar is binnen elke samenleving. Culturele verschillen hebben geen invloed op de metingen (Seijdel, 2014; Herrmann en van der Maesen, 2008; van der Maesen en Walker, 2014).

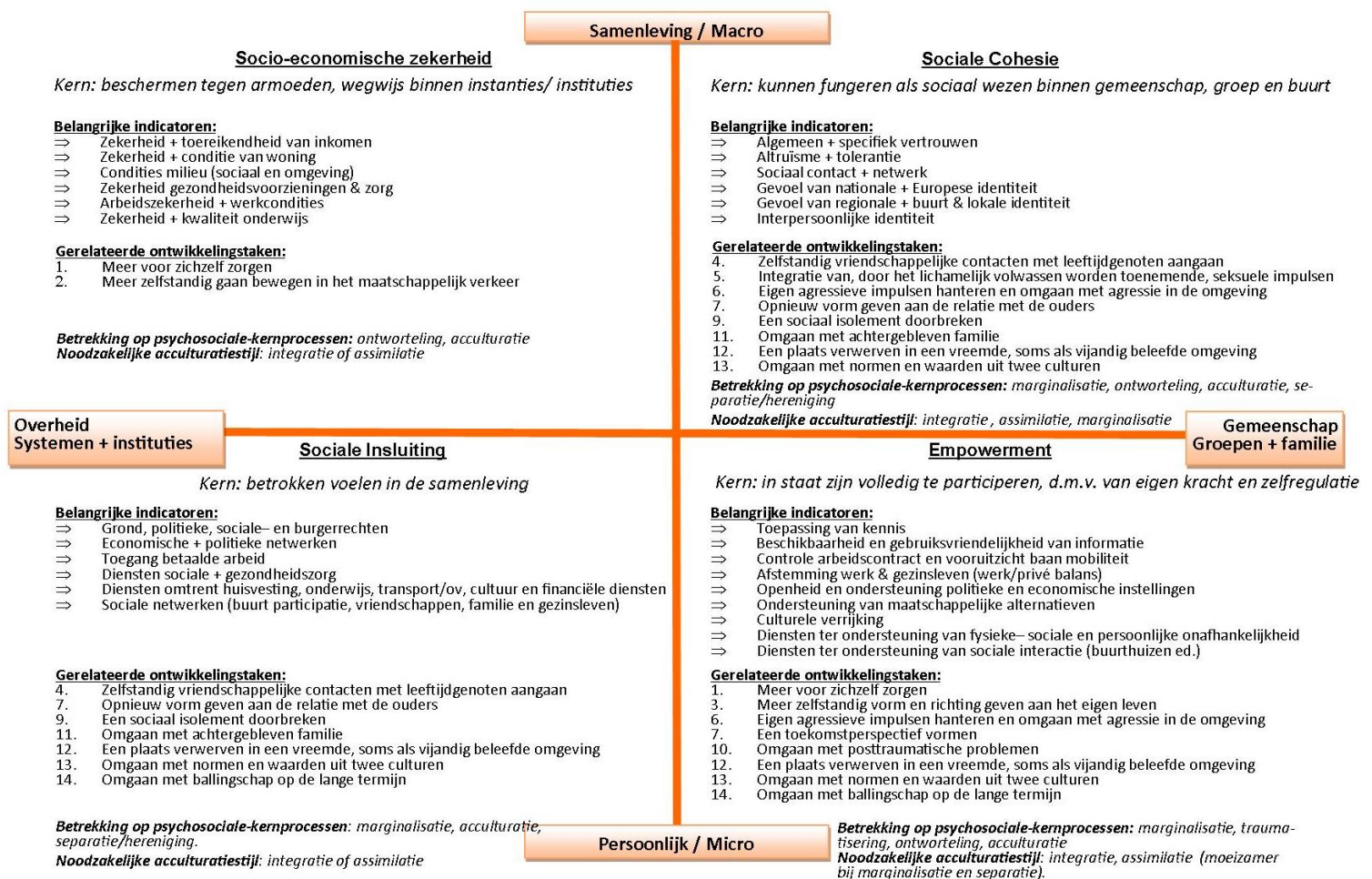
Beck (1997) definieert sociale kwaliteit als volgt: *“the extent to which people are able to participate in the social and economic life under conditions which enhance their well-being capacity and individual potential.”* Met andere woorden de mate waarin personen in staat zijn om te participeren in de sociale en economische samenleving en leven onder omstandigheden die hun welzijn, capaciteit en individuele mogelijkheden vergroten. (IASQ, 2016).

Dit toetst hij aan de hand van vier verschillende onderdelen afkomstig uit verschillende theorieën: socio-economische zekerheid, sociale insluiting, sociale cohesie en empowerment. Om een acceptabele sociale kwaliteit te ervaren moet een persoon op alle vlakken voldoende scores. Deze score wordt bepaald aan de hand van de door Beck eerder bepaalde voorwaarden. De theorie van sociale kwaliteit is vormgegeven in een kwadrant (figuur 2) (Herrmann en van der Maesen, 2008; van der Maesen en Walker, 2014). De horizontale as weerspiegelt hierin de verhoudingen tussen de systematische dimensie bestaande uit de overheid en instanties en de gemeenschapsdimensie bestaande uit groepen en familie. De verticale as geeft de verhoudingen weer tussen de samenleving en de persoon, in andere publicaties ook wel aangeduid als macro-micro of globaal lokaal (Herrmann en van der Maesen, 2008; van der Maesen en Walker, 2014 volgens Beck 1997).

Figuur 2

De assen splitsen de vier verschillende onderdelen welke elk hun eigen betekenis en voorwaardes hebben. Ze staan met elkaar in verband en vullen elkaar aan. De onderdelen kunnen dan ook niet beschouwd worden als op zichzelf staande dimensies. Wel heeft elke onderdeel zijn eigen tegenpool (Hermann en van der Maesen, 2008; van der Maesen en Walker, 2014 volgens Beck 1997). Het onderdeel socio-economische zekerheid duidt erop dat groepen of personen zichzelf kunnen beschermen tegen armoede en zichzelf wegwijs kunnen maken in de verschillende instituties binnen een land. Sociale cohesie staat voor het proces dat sociale netwerken maakt of juist vernietigd. Voldoende sociale cohesie zorgt ervoor dat personen kunnen fungeren als sociale wezens en netwerken en een gemeenschap in stand blijft. Het derde onderdeel is sociale insluiting dit betekent dat personen of groepen zich betrokken voelen in de samenleving. Dit betekent tevens ze niet vervreemd raken van instituties en zich betrokken voelen in de besluiten en activiteiten van de overheid. Sociale insluiting staat ook wel voor minimale uitsluiting waardoor personen of groepen vervreemd raken van de samenleving. Het laatste onderdeel is empowerment, ook wel bekend als eigen kracht. Dit representeert het vermogen van een persoon om volledig te kunnen participeren in de samenleving op zowel politiek, sociaal, cultureel en economische niveau. Hij is in staat regie te hebben over eigen leven en kan zelf keuzes maken en invloed uitoefenen op zijn eigen levensloop. (Hermann en van der Maesen, 2008; van der Maesen en Walker, 2014 volgens Beck 1997).

Figuur 3

In voorgaande theorieën ligt de nadruk vooral op culturele verschillen. Gezien het feit dat het sociale kwaliteitmodel een universeel bruikbare theorie is voor het meten van de zogenaamde sociale kwaliteit, hebben de culturele verschillen die Eritrese AMV ervaart geen invloed op de werkbaarheid van het model. Tevens zijn alle bovenstaande theorieën verweven in dit model (figuur 3). Om voldoende sociale kwaliteit in Nederland te

ervaren zijn er voor de Eritrese AMV aan elk subdomein extra ontwikkelingstaken opgesteld door Van der Veer (2002) verbonden. Het voltooien van de ontwikkelingstaken zijn voorwaarde om binnen een subdomein (voldoende) sociale kwaliteit te ervaren. Wanneer een Eritrese AMV zich bijvoorbeeld niet leert bewegen binnen het maatschappelijke verkeer zal dit directe invloed hebben op de kwaliteit die hij ervaart binnen de subdomeinen socio-economische zekerheid en sociale insluiting. De ontwikkelingstaken omtrent het *“zelfstandig vriendschappelijke contacten met leeftijdgenoten aangaan”* en *“een plaats verwerven in een vreemde, soms als vijandig beleefde omgeving”* zijn essentieel voor het ervaren van sociale cohesie en sociale insluiting, net als dat de ontwikkelingstaak *“meer zelfstandig vorm en richting geven aan het eigen leven”* onlosmakelijk verbonden is met het subdomein Empowerment. De overige ontwikkelingstaken zijn tevens verbonden aan een of meerdere subdomeinen binnen het sociale kwaliteitmodel. Gezien het feit dat het bieden van ondersteuning bij het voltooien van ontwikkelingstaken een basispositie inneemt binnen de methodiek van Organisatie X, is ook de begeleiding automatisch verbonden het kwadrant. Ook de psychosociale kernprocessen zijn onder te verdelen. Wanneer een Eritrese AMV zeer weinig sociale kwaliteit ervaart kan dit te wijten zijn de stressoren die hij ervaart afhankelijk van het psychosociale kenproces wat hij doormaakt.

De Eritrese AMV zal zich aan de hand van een bepaalde acculturatiestrategie ontwikkelen en positioneren in de Nederlandse samenleving. De acculturatiestrategie zal invloed hebben op de sociale kwaliteit die de AMV op verschillende deelgebieden van het kwadrant zal ervaren. Kijkend naar het sociale kwaliteitsmodel zullen in huidige samenleving weinig AMV gelijke sociale cohesie ervaren binnen zowel de Nederlandse samenleving als de Eritrese gemeenschap. Ze moeten zich voor beide groepen namelijk conformeren naar tegenstrijdige gedragsregels en richtlijnen. De omgeving heeft invloed op de manier waarop een persoon zich positioneert in de samenleving. Zo is een van de randvoorwaarden van integratie, het leven in een multiculturele samenleving waar ruimte is voor verschillende culturen en waar deze geaccepteerd worden (Berry, 1997). In een omgeving waar deze acceptatie groot is zal er meer sociale cohesie en insluiting ervaren worden en participatie plaatsvinden.

Hoofdstuk 3: Methodologie

3.1 Onderzoekspopulatie en steekproef

Samenstelling onderzoekspopulatie.

Binnen dit onderzoek bestaat de onderzoekspopulatie uit twee verschillende groepen: De Eritrese AMV en de begeleiding. Van beide partijen is informatie nodig om de hoofdvraag in zijn volledigheid te kunnen beantwoorden.

De eerste populatiegroep bestaat uit Eritrese AMV woonachtig op een van de wooneenheden van organisatie X. De jongens en meiden zijn 15 tot 19 jaar. De verblijfsperiode van de AMV op zowel in Nederland als op de wooneenheid verschilt per persoon. Het niveau van beheersing van de Nederlandse taal is tevens persoonsafhankelijk.

De AMV populatie is gesplitst in twee homogene subgroepen: jongens en meisjes. Verdere opsplitsing is niet noodzakelijk. Hoewel elke persoon van deze populatie een eigen verhaal heeft komen de huidige levensomstandigheden sterk overeen. Ze zijn woonachtig op soortgelijke groepen, bezoeken dezelfde bijeenkomsten, stellen veelal dezelfde prioriteiten en delen dezelfde cultuur. Daarnaast kampen ze veelal met dezelfde aanpassings- en integratieproblemen waardoor op dit gebied de lusten en lasten voor een overgroot deel overeenkomen. Ditzelfde geldt voor de begeleiding van Organisatie X. Doordat binnen het gehele cluster wordt gewerkt volgens zelfde methodiek hebben de AMV hier gelijke ervaringen mee. Verwachting is dat AMV woonachtig op dezelfde wooneenheid een nog grotere homogeniteit vertonen omtrent de ervaringen van de hulpverlening. Dit omdat ze naast de algemene methodiek ook met dezelfde hulpverleners in contact komen en in dezelfde omgeving verblijven.

De tweede groep respondenten bestaat uit de mentoren werkzaam op begeleide wooneenheden voor AMV. De begeleider heeft minimaal een MBO 4 opleiding Sociaal Pedagogisch Werk afgerond en ervaring in het groepswork met 12+ jeugdigen. De tijdsperiode die werknemers in dienst zijn bij de organisatie en de ervaring op het gebied van werken met AMV verschilt per persoon, evenals de ervaring in het werken met Eritrese AMV.

De populatie begeleiders is een homogene groep: Ze bekleden dezelfde functies en werken op soortgelijke groepen volgens dezelfde methodiek. Doordat er in teamverband gewerkt wordt zijn de hoofdlijnen in de begeleidingsstijl van de werknemers hetzelfde. Daarnaast ondervinden de begeleiders dezelfde problemen. (Baarda, Fisher, Goede & Peters, 2013)

Samenstelling Steekproef

Voor dit rapport zal gebruik gemaakt worden van een gerichte steekproef. Dit betekent dat de respondenten niet op basis van kans zijn geselecteerd, maar gericht zijn uitgekozen voor deelname aan dit onderzoek. De respondenten zijn geselecteerd door een steekproef uit typerende gevallen. Met typerende gevallen worden personen bedoeld die kenmerkend zijn voor de onderzoekspopulatie en een realistische afspiegeling hiervan vormen (Baarda, et. al, 2013). Door een steekproef op basis van typerende gevallen te trekken wordt voorkomen dat er teveel waarde wordt gehecht en/ of tijd wordt besteed aan uitzonderlijke gevallen wat nadelige invloed kan hebben op de betrouwbaarheid van onderzoeksresultaten. (Baarda, et al., 2013) De methode voor selectie van de steekproef is voorafgaand aan de werving besproken en goedgekeurd door een van de coördinatoren van organisatie X.

Samenstelling steekprofeenheden Eritrese alleenstaande minderjarige vreemdelingen:

Binnen de organisatie zijn drie soorten wooneenheden voor AMV: de KWG, KWE en KWE+. Om te waarborgen dat de steekproef de gehele onderzoekspopulatie zo goed mogelijk representeert zal van elke vorm wooneenheid een mannelijke en een vrouwelijke AMV worden geïnterviewd. Voor dit onderzoek zal de steekproef dus bestaan uit drie mannelijke en drie vrouwelijk AMV afkomstig uit de voorgeselecteerde wooneenheden.

De selectie voor AMV steekproefpopulatie wordt gemaakt aan de hand van een profiel waarin de basiscriteria om deel te kunnen nemen aan het onderzoek zijn beschreven.

Hierbij gaat het om volgende criteria:

- De AMV is tussen de 16 en 19 jaar.
- De AMV bevindt zich in de verblijffase van de behandeling
- De AMV heeft contact met de Eritrese gemeenschap
- De AMV beheerst de basis van de Nederlandse taal

De criteria zijn opgesteld om validiteit en betrouwbaarheid van het onderzoek te waarborgen. Daarnaast zorgen deze criteria ervoor dat het merendeel van de onderzoekspopulatie vertegenwoordigd is. De leeftijdsgrenzen waarborgen de homogeniteit van de populatie omdat de AMV zich in hetzelfde ontwikkelingsstadium en leeftijdscategorie bevinden. Het overgrote deel van de populatie bevindt zich tevens in de verblijffase van de behandeling. Dit betekent dat hij gewend is aan het leven op de wooneenheid. Tevens waarborgen deze criteria dat de AMV voldoende indrukken heeft om op basis van eigen ervaring betrouwbare antwoorden te geven op onderzoeksvragen. De AMV heeft nauw contact met de Eritrese gemeenschap. Dit betekent dat hij minimaal twee keer per week contact heeft met de Eritrese gemeenschap en bijeenkomsten en/of activiteiten georganiseerd op initiatief vanuit deze gemeenschap bijwoont. Uit de probleemanalyse blijkt dat de jongeren die een actieve deelname aan de gemeenschap hebben, minder goed te begeleiden zijn. Om de hoofd- en deelvragen te kunnen beantwoorden is het noodzakelijk de juiste doelgroep te onderzoeken. Wanneer de steekprofeenheid geen binding heeft met de Eritrese gemeenschap zijn de onderzoeksresultaten niet valide. Het laatste criteria is dat de AMV over een basis kennis van de Nederlandse taal beschikt. Doordat de meeste Eritrese AMV weerstand tegen tolken hebben en het gebruik van een tolk invloed heeft op de betrouwbaarheid van resultaten (dit gezien het feit dat ze vanuit eigen interpretatie vertalen) zal het op de eigen vaardigheden van de AMV aankomen. Door middel van ondersteunende middelen kan communicatie bevorderd worden maar een basisniveau is gewenst om de onderzoeksvragen te kunnen begrijpen.

Samenstelling steekprofeenheden begeleiding:

De begeleiders zullen geselecteerd worden aan de hand van de volgende criteria:

- De begeleider is afkomstig van een wooneenheid waar ook een AMV wordt geïnterviewd.
- De begeleider heeft ervaring als persoonlijke mentor van een AMV
- De begeleider moet zelf het gevoel hebben over voldoende professionaliteit en ervaring te beschikken om het kennisniveau te kunnen waarborgen

Redenen voor deze criteria zijn als volgt:

Door begeleiders werkzaam op de wooneenheden van de geselecteerde AMV te interviewen zullen de verhoudingen van begeleiders werkzaam op een mannen- of vrouwenhuis gelijk zijn aan de man-vrouwverhouding in de AMV steekprofeenheid. Hierdoor kunnen ook data omtrent onder andere de intenties en ervaringen van begeleiding op betrouwbare en valide wijze worden vergeleken. Bij de steekproef van de begeleiding zal van elke vorm wooneenheid een mentor deelnemen, waardoor de representatie van de onderzoekspopulatie wordt gewaarborgd. Om representatie van de onderzoekspopulatie verder te waarborgen houdt de onderzoeker tijdens de trekking rekening met de tijdperiode die een mentor werkzaam is met AMV. Dit door overzicht te houden op de balans tussen mentoren die lange en korte tijd werkzaam zijn binnen deze sector en selectiecriteria toe te voegen wanneer de afspiegeling van de onderzoekspopulatie in het geding komt.

Op advies van Organisatie X is ervoor gekozen om begeleiders te laten deelnemen wanneer ze volgens eigen inschatting over voldoende professionaliteit en ervaring te beschikken om het kennis niveau te kunnen waarborgen. Tevens is het een voorwaarde dat hij ervaring heeft als mentor van een Eritrese AMV. Dit omdat de mentor over kennis en ervaring beschikt door de intensieve en doelgerichte begeleiding van een Eritrese AMV. Indien een mentor onvoldoende ervaring heeft in het werken met (Eritrese) AMV bestaat de kans dat de onderzoeksresultaten minder valide en betrouwbaar zijn.

Werving van respondenten

De onderzoeker neemt voor de werving van respondenten persoonlijke contact op met de geselecteerde wooneenheden. Het respondentenprofiel van de AMV en mentor wordt met verdere informatie over het onderzoek (zoals duur, doelstelling en anonimiteit) gecommuniceerd met de mentoren van Eritrese AMV. De mentoren wordt gevraagd een inschatting te maken welke AMV in aanmerking komen voor deelname aan het onderzoek. Gezien het feit dat de selectiecriteria een groot deel van de onderzoekspopulatie omvatten, zullen er per groep meerdere AMV in aanmerking komen voor deelname. Hierdoor is de invloed van deze voornamelijk subjectieve afweging op de uiteindelijke betrouwbaarheid van steekproefeenheid en resultaten gering. De Eritrese AMV zal door zijn mentor persoonlijk worden gevraagd om deel te nemen aan het onderzoek. Door respondentenwerving van AMV via de mentoren te laten lopen wordt extra veiligheid gecreëerd. De AMV krijgt ruimte om na te denken over zijn beslissing en zal zich minder snel verplicht voelen tot deelname door de onderlinge vertrouwensband.

Indien er wordt ingestemd met deelname wordt er vastgelegd wanneer het onderzoek zal plaatsvinden. De wensen van de respondent zijn hierin leidend. Het onderzoek vindt ter bevordering van de laagdrempeligheid plaats op de wooneenheid waar de respondent werkzaam of woonachtig is. Hier zal gebruik gemaakt worden van een vergader- of kantoorruimte (afhankelijk van de wooneenheid). Deze ruimtes zijn prikkelarm waardoor de respondent zich goed kan focussen op het onderzoek. Door gebruik van soortgelijke ruimte is de invloed van omgevingsfactoren ongeveer gelijk wat betrouwbaarheid van resultaten vergroot. Het onderzoek wordt individueel afgenomen, dit om anonimiteit te waarborgen en sociaal wenselijke antwoorden zoveel mogelijk uit te sluiten (Baarda, et., al, 2013).

Ethische verantwoording

Hoewel het betrekken van de begeleiding bij de steekproeftrekking van de AMV een nadelige invloed heeft op de anonimiteit en objectieve selectie van deze doelgroep is dit noodzakelijk voor een ethische verving van respondenten. Door voorafgaand aan de benadering van AMV met begeleiding te overleggen wie mogelijke respondenten zijn kan voorkomen worden dat er personen ongeschikt blijken te zijn, data onbetrouwbaar is of de AMV nadelige of overmatige stress door deelname aan dit onderzoek beleeft. Bij afwijzing bestaat de kans dat een AMV zich persoonlijk afgewezen voelt wat een negatieve invloed heeft op het zelfbeeld. Daarnaast kunnen psychosociale factoren, stress voor interculturele situaties (situaties waarbij de AMV in gesprek moet met persoon vanuit een andere cultuur) of overige factoren een belemmering vormen voor deelname (van der Veer, 2002). Naast dat de begeleiding advies geeft over welke AMV in aanmerking komen voor deelname worden zij ook aanwezig op het moment van eerste kennismaking. De voornaamste reden hiervoor is het waarborgen van de veiligheid, de begeleider fungeert tijdens dit moment als vertrouwende en (onder)steunende factor. De begeleider zal de eerste kennismaking voor structureren door de AMV vooraf te informeren over inhoud en doel van het onderzoek. De AMV zal zich hierdoor niet overvallen voelen. In Nederland mag iemand vanaf 16 jaar zelfstandig toestemming geven voor deelname aan een onderzoek. Gezien de kwetsbaarheid van de doelgroep is er voor gekozen om tevens de voogden om toestemming voor deelname te vragen. Tijdens de afname van het onderzoek zal de begeleiding niet aanwezig zijn. Dit om de anonimiteit van de AMV te kunnen waarborgen.

Voorafgaand aan het interview zal de respondent nogmaals ingelicht worden over het feit dat deelname volledig anoniem is en hij op elk moment zonder opgave van redenen zijn deelname kan beëindigen. Het audiomateriaal zal alleen gebruikt worden voor analyse en uitwerking van de interviews. De data zal Daarnaast volledig geanonimiseerd worden door het verwijderen van namen en persoonskenmerken. De onderzoeker zal zorgvuldig en discreet met data omgaan en deze alleen gebruiken voor doeleinden van dit onderzoek. Het bovenstaande is opgenomen in de toestemmingverklaring of wel *informed consent* die de respondent ondertekend aan voorafgaand aan deelname.

Voorafgaand aan werving van respondenten en afname van de interviews is de werkwijze en aanpak van de onderzoeker omtrent de methodologie besproken met de begeleidende coördinator vanuit organisatie X en begeleider van de opleiding.

3.2 Dataverzamelmethode

Voor dit onderzoek zal de data door middel van de kwalitatieve onderzoeksmethode het halfgestructureerd interview worden verworven. Deze methode kenmerkt zich door het vooraf vastleggen van onderwerpen en belangrijkste vragen. Hierbij is er ruimte om af te wijken van de volgorde van vragen en formulering. Tevens ligt de manier waarop wordt doorgevraagd tijdens het interview niet vast. (Baarda, et al 2013). Een kwalitatief interview leent zich voor het ingaan op betekenissen en de beleavingswereld van de cliënt. Daarnaast biedt deze vorm van interviewen ruimte om door te vragen om de visie en/of ervaringen van de respondent helder te krijgen. Omdat de onderzoeksonderwerpen en vraaggebieden binnen het onderzoek redelijk afgebakend zijn, is gekozen voor een halfgestructureerd interview aan de hand van een topic- ofwel onderwerpenlijst. Tevens biedt deze wijze van interviewen houvast en structuur voor de onderzoeker. De onderzoeker kan zo waarborgen dat alle onderzoeksthema's aan bod komen wat betrouwbaarheid en validiteit van resultaten vergroot. De topiclijst is gerelateerd aan de deelvragen en ontstaan vanuit het theoretisch kader van dit onderzoek. Resultaten zijn hierdoor theoretisch onderbouwd en onderling per thema goed vergelijkbaar. De interviews van AMV en begeleiding zullen dezelfde topiclijst bevatten om een valide vergelijking te kunnen maken (Baarda, et al, 2013). De kwalitatieve methode biedt daarnaast mogelijkheid om te controleren of de respondent de vraag begrepen heeft, wat antwoorden meer valide maakt. Door de taalbarrière en geringe beheersing van de Nederlandse taal bestaat er een grotere kans dat AMV de onderzoeksvragen niet direct begrijpt of op juiste wijze interpreteert. Daarom zal steeds bij de AMV nagevraagd worden of hij begrijpt wat de onderzoeker bedoelt. Tevens zullen er meerdere vragen per onderwerp gesteld worden. Wanneer de taalbarrière een dusdanige beperking voor afname van het onderzoek vormt wordt een telefonische tolk ingeschakeld. Wegens de invloed op de betrouwbaarheid van informatie en weerstand vanuit AMV, heeft het inschakelen van een tolk niet de voorkeur.

De interviews zullen mondeling en face-to-face worden afgenomen. Tijdens een mondeling interview is er veel ruimte voor flexibiliteit, doorvragen of geven van uitleg over de onderzoeksvraag waardoor meer en juiste informatie verworven kan worden (Baarda, et al, 2013). Daarnaast hoeft de respondent doordat het onderzoek face-to-face is, weinig inspanning te leveren (Baarda, et al, 2013). Gezien de hoge werkdruk voor begeleiding is dit de minst belastende manier van onderzoek, tevens wordt hiermee gewaarborgd dat er voldoende tijd wordt genomen voor beantwoorden van vragen. Bij de AMV is tijdens de face-to-face afname vooral de flexibiliteit een voordeel hiermee kan ingespeeld worden op niveau van de respondent.

Aangezien de interviews zich richten op privéonderwerpen worden de interviews individueel afgenomen. De respondent kan dan ongeremd vasthouden aan eigen gedachten en mening. De kans op sociale wenselijke antwoorden wordt verkleind (Baarda, et al 2013). De culturele achtergrond van de AMV is zal tijdens een groepsinterview teveel invloed kunnen hebben op de resultaten en hierdoor de betrouwbaarheid en validiteit in het geding brengen. Deze culturele achtergrond vormt tevens een risico op het krijgen van sociaal wenselijke antwoorden tijdens de individuele interviews. Om kans hierop zoveel mogelijk te minimaliseren zullen vragen veelal indirect zijn en zal er gebruik gemaakt worden van projectieve technieken als de ordeningstechniek of derdepersoonstechniek. Deze technieken van indirecte vraagstelling vergroten de laagdrempeligheid en maakt vragen minder confronteren en persoonlijk (Baarda, et al. 2013). Gezien het feit dat de begeleiding aangeeft het onderzoek nuttig te vinden en belang heeft bij een valide onderzoeksresultaat is de kans op sociale wenselijkheid bij deze eenheid gering. Wanneer er tijdens het interview vermoeden is van sociaal wenselijk gedrag zal dit op worden nagevraagd en zal er doorgevraagd worden naar de daadwerkelijke mening of beleving van een respondent.

Na elk interview zal een logboek worden bijgehouden met een korte verslaglegging van het verloop van het interview. Hierbij wordt gereflecteerd op factoren die voorafgaand en tijdens het interview van (nadelige) invloed kunnen zijn op de betrouwbaarheid en validiteit van data. Indien noodzakelijk zal de onderzoeker verbeterpunten voortkomend uit deze reflecties meenemen in de afname een volgend interview.

3.3 Meetinstrument

Bij afname van een onderzoek wordt gebruik gemaakt van een meetinstrument. Een meetinstrument is de methode en tevens het middel van dataverzameling voor een onderzoek (Baarda, 2014). Voor dit onderzoek wordt gebruik gemaakt van een kwalitatief halfgestructureerd interview. Voor afname van dit interview maakt de onderzoeker gebruik van een topiclijst (als terug te vinden in bijlage 3). Deze is opgesteld aan de hand van theorie van Baarda (2013) en Boeije (2014). De topics zijn gericht op het beantwoorden van hoofd- en deelvragen en komen voort uit het theoretisch kader van dit onderzoek. Voordat de betreffende topics zijn samengesteld zijn belangrijke kenmerken uit de deelvragen geoperationaliseerd en aan de hand van het theoretisch kader vertaald in meetbare termen. Het proces van operationaliseren bestaat uit volgende fase: a. het definiëren, b. het vaststellen van (sub)dimensies, c. het vinden van indicatoren (Baarda, 2014). In de eerste operationaliseringsfase is het vaststellen van een goede en concrete definitie van kernbegrippen uit de hoofd- en deelvragen deze zijn aan de hand van (vak) literatuur vastgesteld. Vervolgens zijn de betreffende definities voorgelegd aan verschillende personen binnen en buiten het werkveld om ze te toetsen op hun correct en concreetheid. Aan de hand van deze toetsing zijn de definities aangepast en nogmaals voorgelegd aan deze personen. Hieruit zijn uiteindelijke definities tot stand gekomen. Tijdens de tweede fase, het vaststellen van de sub-dimensies, zijn net als bij voorgaande stap de dimensies afgeleid uit literatuur en informatie uit het theoretisch kader. Door de definitie op te delen in kleinere dimensies kunnen alle aspecten en invalshoeken van deze definitie gemeten worden. Dit voorkomt dat er verkeerde informatie wordt gemeten of dat aspecten onderbelicht blijven (Baarda, 2014). Bij de laatste stap van de het operationaliseringsproces is tevens gebruik gemaakt van het theoretisch kader. Aan de hand van verschillende theorieën worden sub-dimensies meetbaar gemaakt. Op basis van het Sociale kwaliteitmodel kan gemeten worden in hoeverre AMV de visie van de organisatie onderschrijft. De doelstelling van organisatie X is namelijk gebaseerd op het feit dat de AMV uiteindelijk voldoende sociale kwaliteit kan ervaren in de Nederlandse samenleving. Het sociale kwaliteitmodel is het meetinstrument voor het vaststellen van deze kwaliteit. Door per deelgebied te onderzoeken wat de visies van AMV en Organisatie X inhouden en welke prioriteit en belang aan betreffende dimensie wordt verbonden, kan vastgesteld worden in hoeverre deze gegevens elkaar onderschrijven of verschillen. Zoals beschreven in het theoretisch kader vormen alle theorieën een samenhangend geheel op basis van prioriteren van ontwikkelingstaken en vaststellen van acculturatiestijl worden de visie omtrent het belang van een bepaalde dimensies vanuit een andere invalshoek belicht.

3.4 Data-analyse

De datagegevens worden verworven door middel van het hierboven beschreven meetinstrument en zullen geanalyseerd worden aan de hand van de methode voor analyseren van kwalitatief onderzoek als beschreven door Boeije, (2014). Er is gebruik gemaakt van procedure van de onderzoeksslang. Dit stappenplan heeft het onderzoeks- en analyseproces gestructureerd (Boeije, 2014). Het analyseproces uit deze methode omvat drie stappen: open, axiaal en selectief coderen. Hierbij wordt na elke ronde van coderen een relatie gelegd tussen het theoretisch kader en de resultaten. In de eerste stap van het coderen heeft de onderzoeker open gecodeerd. Het doeleinde is de verkenning van het onderzoek en het hanteerbaar maken de gegevens. Dit door de data uit de interviews op te delen in fragmenten en vervolgens relevante fragmenten met elkaar te vergelijken. Hierna zijn er codes aan vergelijkbare data toegekend. Het open coderen is voltooid wanneer er zogenaamde verzadiging plaatsvindt. Er zijn dan geen nieuwe codes meer nodig om fragmenten te benoemen (Strauss en Corbin, 2007 aldus Boeije, 2014) Het resultaat van eerste data-analyse is een lijst met codes en overzicht van ideeën, verwachtingen en reflecties. Vervolgens heeft de onderzoeker de gegevens axiaal gecodeerd, hierbij is geredeneerd vanuit de codes uit voorgaande fase. De codes en fragmenten zijn nogmaals bekeken en heroverwogen. Hierbij zijn nieuwe verbanden tussen codes en fragmenten gelegd en de codes opnieuw geordend in hoofd- en subcodes. Doelstelling hiervan is het integreren van codes in centrale categorieën, tevens wordt betekenis van deze categorieën vastgelegd (Ezzy, 2002 volgens Boeije, 2014) Het resultaat kenmerkt zich dan ook door een codeboom bestaande uit hoofd- en subcodes. Daarnaast hebben de codes en categorieën een definitieve betekenis. De laatste stap is het selectief coderen van resultaten, Tijdens deze fase van coderen heeft de onderzoeker gebruik gemaakt van een mind-map. In deze fase zijn verbanden tussen verschillende categorieën gelegd. Aan de hand van deze verbanden is gekeken welke onderwerpen en codes steeds terugkeren en hoe deze zich ten opzichte van elkaar verhouden. Tevens zijn interpretaties van de onderzoeker vergeleken met interpretaties vanuit de literatuur en het theoretisch kader. Zo zijn gegevens gecategoriseerd binnen het sociale kwaliteitskwadrant en is gekeken naar raakvlak met culturele classificatie en acculturatiestrategieën. Daarnaast zijn de verbanden tussen ontwikkelingstaken en motivatie geanalyseerd. Deze uitkomsten zijn vergeleken met de theorie uit de sociale kwaliteitskwadrant (hoofdstuk 2, figuur 3). Op basis hiervan worden bevindingen en conclusies geformuleerd die leiden tot antwoord op de onderzoeksvragen en hoofdvraag.

Deze laatste fase zal plaatsvinden in samenwerking met een coördinator en gedragswetenschapper van Organisatie X. Door het betrekken van professionals tijdens deze laatste fase zullen verbanden en interpretaties vanuit meerdere perspectieven belicht worden waardoor resultaten vanuit een kritischer oogpunt belicht worden. Teven kunnen mogelijke fouten van de onderzoeker tijdens het analyseren tijdig gesignaleerd en verbeterd worden. Door de expertise van zowel de gedragswetenschapper als coördinator kunnen verhoudingen tussen interpretatie van literatuur en interpretaties van de onderzoeken vanuit kritisch oogpunt worden getoetst beoordeeld om resultaten te kunnen waarborgen.

Hoofdstuk 4: Resultaten

Voor dit onderzoek zijn zes mentoren en zes AMV geïnterviewd die werkzaam en woonachtig zijn op verschillende wooneenheden van de organisatie. In dit hoofdstuk zullen de resultaten voortkomend uit de data-analyse op basis van de structuur van de codeboom worden weergegeven.

Begeleiding

Het merendeel van de mentoren op de wooneenheden werkt competentie- en/of krachtgericht. Dit houdt in dat de mentor werk op basis van de persoonlijke vaardigheden en leerpunten van een individu en hieruit leerdoelen opstelt. Het opstellen van de doelen gebeurt in overleg met de AMV. Er wordt gekeken wat een AMV al kan en waar hij zich verder in wil en moet ontwikkelen. Mentoren geven aan dat de AMV tijdens de eerste periode van het traject aangeven vooral Nederlands te willen leren en geen inzicht hebben in verdere leerdoelen.

‘In principe zijn er als ze binnenkomen een aantal standaarddoelen, zoals het wennen aan de routine en het Nederlands leren. Je gaat al vrij snel over naar persoonlijke doelen. Ik heb binnen zes weken na plaatsing een gesprek waarin we het hebben over: “Wat zijn jouw doelen en wat wil je hier leren?” In het eerste gesprek is het eigenlijk altijd dat ze alleen maar zeggen dat ze Nederlands willen leren. Ik geef ze dan altijd de boodschap mee: “Denk er even over na, ik wil bij het volgende gespreksmoment van jou horen wat je hier nog meer denkt te kunnen of willen leren”. Je kunt hier zoveel leren maar dat zien ze niet. Dat is ook logisch als je hier nog maar twee weken woont.’ (Respondent 5 Mentor)

De wijze waarop de AMV wordt gemotiveerd tot leren verschilt per mentor. De ene mentor doet dit door middel van het bekrachtigen van de AMV of benadering vanuit een competentieformat. Een ander kiest ervoor het gedrag van de AMV te spiegelen of door middel van gespreksvoering inzicht te geven in waarom dingen belangrijk zijn. Vier van de zes mentoren geven duidelijk aan dat het initiatief ook deels bij de AMV moet liggen. Dit betekent dat wanneer een AMV zich te passief opstelt en geen initiatief neemt tot leren of vragen van begeleiding, de mentor eenzelfde passieve houding aanneemt.

‘Het moet vanuit henzelf komen. Als ik merk dat een jongere niets wil en heel passief is, doe ik ook niets. Op een gegeven moment dan denkt diegene van “huh, wat is dat nou?” en dan komt er een gesprek. Er moet een omslag bij iemand komen op een gegeven moment, want als het alleen maar vanuit jou komt dan leert hij niets. Dan is hij 18 en kan hij nog niets zelf, dan heeft hij er nog niet veel van geleerd. Het werkt soms erg goed, dan komen jongeren in de actie.’ (Respondent 3 Mentor)

Op het gebied van praktische- en kleine regelzaken geven alle mentoren aan het initiatief van een jongere belangrijk te vinden. Enkele mentoren geven aan de eerste aantal keren een AMV nog wel te willen herinneren aan afspraken of taken maar hierna de verantwoordelijkheid bij de AMV te laten. Op deze manier willen ze de AMV laten ervaren dat het nemen van initiatief en verantwoordelijkheid noodzakelijk is wanneer je zaken geregeld of opgelost wilt krijgen. Uit theorie is af te leiden dat de passieve houding van de AMV voortkomt uit hun culturele achtergrond (Tekeste, 2016; Pinto, 2005). Voor de meeste AMV zullen deze verwachtingen dan ook nieuw zijn. Het leerproces van de AMV wordt stapsgewijs opgebouwd. Naarmate de AMV langer in behandeling is moet hij steeds meer zelfstandig doen. De ondersteuning van de mentor wordt langzaam verminderd. In de volgende paragraaf zal ingegaan worden op inhoud van de doelen.

Bijna alle mentoren geven hoge prioriteit aan een positieve sfeer op de wooneenheid en het opbouwen van een band met de AMV. Dit wordt gezien als een belangrijke ingang een jongere in de actie te krijgen. Vanuit de theorie wordt dit gegeven bevestigd door Van der Veer (2002). Hij stelt dat ondersteuning in de vorm van empathie en betrokkenheid belangrijke basis factoren zijn bij het stimuleren van ontwikkeling van AMV. De AMV geven op de vraag hoe ze de begeleiding ervaren allemaal aan dat ze tevreden zijn met de begeleiding en betrokkenheid vanuit hun mentor. Een deel geeft aan het niet altijd eens te zijn met doelen en regels van de mentor. Ondanks dat zouden ze toch niets willen veranderen aan de hulpverlening. Het merendeel van de AMV geeft aan waardering van de mentor fijn te vinden.

Mentoren zeggen het meest moeite te hebben met de passiviteit van de AMV. Ook het constant conformeren naar de groep en gemeenschap wordt door sommigen gezien als een belemmering in ontwikkeling van de AMV

en begeleidingsstijl. Het merendeel geeft dan ook aan graag meer inzicht en kennis te willen hebben over de manier van begeleiden en achtergrondinformatie, om reacties van de AMV beter te kunnen begrijpen. Ook zouden ze meer willen weten over de aanpak van hun collega's, aldus volgende mentor:

'Waar ik zelf nog een beetje zoekende in ben is welke methodiek en hulpmiddelen passend zijn bij deze doelgroep. Juist omdat sommigen ook alleen maar op gezinshereniging gericht zijn en niet zo op de toekomst. Ik heb bijvoorbeeld behoefte om te horen van collega's wat zij nou fijn vinden en wat bij hen goed werkt en welke methodieken en handvatten zij allemaal gebruiken.' (Respondent 2, Mentor).

Naast de behoefte aan informatie geven mentoren aan behoefte te hebben aan minder kantoorwerk. Ook zouden enkelen het fijn vinden als er meer ondersteuning en consequentere regels vanuit de organisatie wanneer een AMV zich niet behandelbaar opstelt.

Doelen en toekomst perspectief

Een aantal mentoren geven aan dat AMV het moeilijk vinden om na te denken over de toekomst. Op de vraag wat hun toekomstdroom is konden alle AMV wel een antwoord geven. Een enkeling heeft ook inzicht in de stappen die hij moet zetten om deze droom te verwezenlijken. Vier van de zes respondenten geven aan een baan te willen. Een respondent weet het nog niet en een wil graag het huishouden runnen en veel sociale contacten onderhouden. Tevens geeft het overgrote deel van de AMV aan te hopen op gezinshereniging. Wanneer deze doorgaat willen ze voor hun familie klaarstaan. Bij de AMV waar gezinshereniging al is afgewezen noemt deze het behalen van een diploma als voornaamste doel. De AMV die al voor langere periode (minimaal 1,5 jaar) in Nederland wonen hebben in vergelijking met AMV die kortere periode in Nederland zijn, meer specifieke en onderbouwde leerdoelen. Deze zijn gericht op vergroten van toekomstkansen en persoonlijke vaardigheden. Zo vertelt een AMV die langer in Nederland woont het volgende:

'Ik vind het leuk om te leren. In de toekomst wil ik meer leren, volgend jaar dan ga ik naar de AKA. Dan moet ik niveau 1 halen. Als ik het heb gehaald binnen een jaar dan kan ik naar niveau 2. Het eerste jaar is vooral algemeen leren en daarna ga ik naar niveau 2 en kan ik kiezen voor mijn toekomstberoep en dan wil ik meubelmaker of cameraman worden. Dan moet ik een van de twee kiezen. Ik weet nog niet wat ik wil kiezen. Ik vind het echt belangrijk om aan mijn toekomst te denken.' (Respondent 4 AMV)

Het merendeel van de AMV geeft aan volgende doelen het belangrijkste te vinden:

- Nederlands leren zodat ze mensen beter begrijpen en makkelijker kunnen communiceren
- Gezinshereniging, steun zijn voor familie en familie naar Nederland krijgen
- Zelfstandiger worden, door naar KWE of eigen woning, hier zelfstandig kunnen leven
- Goede kerkganger zijn en binding houden met gemeenschap

Ze geven aan voor deze doelen intrinsiek gemotiveerd te zijn. Naast het feit dat AMV die voor langere tijd in Nederland wonen specifiekere doelen hebben, richten deze AMV zich ook meer op participatie aan de Nederlandse samenleving. Enkele AMV geven aan graag een baan of vrijwilligerswerk te krijgen en Nederlandse contacten te leggen. Alle zes respondenten geven aan dat het steeds beter beheersen van de Nederlandse taal, school en het leren van dingen leuker maakt. Dit omdat ze dingen beter begrijpen en over dingen kunnen meepraten. Op drie van de zes wooneenheden wordt structureel Nederlandse televisie gekeken, enkele AMV geven aan ook zelf Nederlandse films en televisie te kijken in hun vrije tijd.

Tijdens het interview zijn AMV en mentoren gevraagd de ontwikkelingstaken te schalen op belang. Hieruit wordt zichtbaar dat het merendeel van de mentoren meeste ontwikkelingstaken als belangrijk en enkele als neutraal beschouwt. Op basis van deze ordeningstechniek worden verschillen tussen belang van AMV en mentoren inzichtelijk. Deze gaan voornamelijk over de thema's zelfverzorging en omgaan met stressoren. Op de vragen over vaardigheden omtrent zelfverzorging antwoordt het overgrote deel van de AMV dat er binnen dit ontwikkelingsgebied geen leerpunten meer liggen en geven aan over voldoende vaardigheden te beschikken voor zichzelf te kunnen zorgen. De mentoren zijn van mening dat er binnen dit ontwikkelingsgebied nog wel leerpunten voor de AMV liggen, met name op het gebied van koken, gevarieerde voeding en persoonlijke

hygiëne. Mentoren geven aan AMV te stimuleren hun voedingspatroon aan te passen, door middel van informatievergaring en samen koken. Enkele AMV hebben hier weinig behoefte aan, andere vinden het interessant maar zien het niet als daadwerkelijk leerdoel.

'Boodschappen doen en wassen kan ik, eigenlijk lukt alles. Alleen Nederlands koken kan ik niet maar mijn mentor helpt me dan. Ik kan injera maken en vind koken leuk. Maar hoeft niet echt Nederlands te koken en wanneer ik dat wel eens doe helpt mijn mentor mij. Mijn mentor vindt het belangrijk dat ik dat leer.' (Respondent 1 AMV).

Bij onderwerpen omtrent stressoren geven vijf van de zes AMV aan deze niet te ervaren of hiermee om te kunnen gaan. Ze willen niet expliciet vertellen op welke manier ze dit doen en zeggen geen belang te hebben bij verandering hiervan. Kijkend naar de theorie is het bespreken van stressoren vanuit de F-structuur waaruit de AMV afwezig zijn ongebruikelijk (Pinto, 2005). Volgens Tekeste (2016) is dit kenmerkend voor de gehardheid van de Eritrese cultuur. Ook blijkt uit onderzoek dat vluchtelingenkinderen een verhoogde weerbaarheid hebben waardoor er minder belemmeringen van stressoren of trauma's worden ervaren in het dagelijks leven (Haene, Loots & Derluyn, 2014). Meerder mentoren geven aan het bieden van begeleiding op psychische niveau wegens de gesloten houding van de AMV als te moeilijk ervaren.

Sociale kwaliteit

Het sociale kwaliteitmodel bestaat uit vier sub-dimensies: socio-economische zekerheid, sociale insluiting, sociale cohesie en empowerment (Hermann en van der Maesen, 2008 volgens Beck 1997). In volgende paragraaf gaat in op de resultaten die te herleiden zijn naar deze dimensies.

Alle AMV geven aan het zelfstandig leren uitvoeren van regelzaken als maken van afspraken, kunnen openen van post, als belangrijk te beschouwen. Dit vinden ze goed om te leren maar wel moeilijk. Tijdens het vervolgtraject wanneer de AMV volledig zelfstandig woont, ontvangen ze indien nodig nog voor lange tijd ondersteuning vanuit de organisatie of andere welzijnsinstellingen. De meeste AMV geven aan het prettig te vinden in de toekomst nog hulp te krijgen bij deze zaken. Uit de factoren van het sociale kwaliteitmodel is af te leiden dat de AMV door deze ondersteuning voor lange tijd voldoende socio-economische zekerheid en sociale insluiting kunnen ervaren. Mentoren geven aan dat naarmate de AMV langer in Nederland is, de interesse groeit om meer te weten over de manier waarop zaken in de maatschappij werken en welke regels en gebruiken in deze cultuur als normaal beschouwt worden. Uit de interviews is af te leiden dat AMV die voor langere tijd in Nederland wonen in verhouding tot AMV die korte in Nederland zijn voor groot deel evenveel belang hechten aan het kennen van de Nederlandse regels en omgangsnormen van de Nederlandse maatschappij. Hierbij kunnen AMV die voor langere tijd in Nederland wonen specifiekere benoemen wat ze weten en nog willen weten.

In het sociale kwaliteitsmodel wordt sociale cohesie gedefinieerd als het kunnen fungeren als sociaal wezen in gemeenschap, buurt en groep (Hermann en van der Maesen, 2008 volgens Beck 1997). Binnen de Eritrese gemeenschap geven de meeste AMV aan veel contacten te hebben. Veel AMV gaan met elkaar om. Ze ondernemen activiteiten op of buiten de wooneenheden. Ook gaat het merendeel van de AMV samen naar de kerk. Het merendeel van de AMV geeft aan hecht te zijn met andere Eritrese AMV. Ze geven tevens aan elkaar te helpen en steun te ontvangen van groepsgenoten:

'We kunnen voor onszelf zorgen, koken en wassen. Het was een beetje moeilijk om het te leren. Het is belangrijk, we hebben het samen geleerd door elkaar te helpen. Een meisje ging koken en ik ging helpen en een andere meisje mij weer helpen. Door elkaar steeds een beetje te helpen leren we het samen.' (Respondent 3 AMV).

Vanuit de AMV is er een afwisselende behoefte om meer Nederlandse sociale contacten te hebben. Het deel van de AMV dat hier weinig behoefte aan heeft, geeft als voornaamste reden het aantal vrienden dat ze hebben voldoende te vinden. Daarnaast speelt de taalbarrière een grote rol, als benoemd door de volgende respondent:

'Ik heb vriendinnen hier en op andere huizen. Ze komen allemaal uit Eritrea. Eritrese meisjes is genoeg. Met de Nederlandse meisjes kan ik niet praten. Die kan ik niet verstaan. Met Eritrese vriendinnen kan ik Tigrinya praten, dat is fijn dus ik ga niet om met Nederlandse meisjes.' (Respondent 2, AMV)

In de interviews komt naar voren dat de Nederlandse taal voor alle AMV een belemmering vormt in hun dagelijkse leven. Ze geven aan dat het moeilijk is om met mensen te praten en situaties te begrijpen. AMV die de taal beter beheersen blijven aangeven de taal als belemmering te ervaren. Dit wordt vooral aangegeven door AMV die een bijbaan of vrijwilligerswerk willen doen of behoefte hebben aan Nederlandse contacten. Ze geven aan niet te weten hoe ze dit moeten aanpakken door de taalbarrière en gebrek aan handvatten.

'Ik wil graag Nederlandse vrienden maar dat is moeilijk. Ik wil met Nederlandse jongens of met Nederlandse meisjes kennismaken. Ik weet niet hoe en ook niet hoe ik het moet leren dus dat is moeilijk.' (Respondent 1 AMV)

De AMV zijn afkomstig uit een F-structuur (Pinto, 2005). Dit betekent dat de groep en gemeenschap belangrijk zijn. Opvattingen en gedragsregels van de groep zijn leidend en het individu neemt een conformerende houding ten opzichte van de groep aan (Tekeste, 2016; Pinto, 2005). Het maken van eigen keuzes en de vele toekomstmogelijkheden zijn nieuw voor deze doelgroep. Het subdomein empowerment is voor de AMV op basis van culturele achtergrond onbekend. Vanuit de theorie van het sociale kwaliteitmodel houdt empowerment vooral in dat iemand door middel van eigen kracht en zelfregie volledig kan participeren in de Nederlandse samenleving (Hermann en van der Maesen, 2008 volgens Beck 1997). Doordat er in begeleiding gefocust wordt op wat een jongeren wil en belangrijk vindt, ontwikkelt een jongeren naarmate hij langer op een wooneenheid verblijft meer inzicht in toekomstperspectief en persoonlijke doelen. Een deel van de AMV geeft aan dat zaken op een bepaalde manier gaan omdat god dat wil. Ook benoemen ze dat god hen helpt met moeilijke dingen en de toekomst. Een aantal van de mentoren geeft aan dat de mate waarin een AMV assertiviteit toont en keuzes maakt los van de groep deels afhankelijk is van karakter. Daarnaast kost dit veranderproces gewoon veel tijd.

Culturele aspecten en participatie

Op de vraag in hoeverre AMV culturele gebruiken en tradities mogen uitvoeren, antwoorden de meeste mentoren dat er rekening wordt gehouden met de culturele achtergrond van de AMV zolang dit binnen regels van de wooneenheden past. Het merendeel van de AMV geeft aan voldoende ruimte voor deze tradities te ervaren en als obstakel de ontzegging van toestemming om naar Rotterdam af te reizen voor de kerk. Voor de meeste AMV is het belangrijk om met andere Eritrese AMV tradities en gebruiken te kunnen uitvoeren een deel van de AMV geeft ook aan nieuwe tradities en gebruiken uit Nederland te willen leren.

'Ja, ik wil dingen uit de Nederlandse cultuur leren. Ik denk dat ik Nederland ook al wel een beetje ken. Tot nu toe heb ik nog geen slechte dingen meegemaakt. De nieuwe dingen zijn altijd goed. Ik vind het ook belangrijk om feesten en tradities uit Eritrea te blijven doen, hier heb ik het alleen te druk voor.' (Respondent, 6 AMV).

Uit de interviews blijkt dat mentoren voorkeur hebben voor de acculturatiestijl integratie. Ze proberen de AMV te sturen, veel uitleg te geven en door hun gedrag en gewoonte te spiegelen aan wat normaal is binnen de Nederlandse samenleving en ze te confronteren met ongepast gedrag of moeilijk begeleidbare houding. Mentoren geven aan zoekende te zijn met betrekking tot de culturele verschillen. Ze ervaren het niet als directe belemmering, alleen de taalbarrière kan een beperking zijn. Ze zien ook graag sommige culturele aspecten anders, als bijv. de passieve houding van jongeren en het steeds conformeren naar de groep. Op de vraag aan AMV over het maken van eigen keuzes en beslissingen geeft het merendeel aan hier geen problemen mee te hebben. Vanuit theoretische invalshoek is het gedrag van de AMV te herleiden naar de piramides van Pinto (2005). Hierin is te zien dat individuen uit een F-cultuur streven naar het behagen van de groep, goede naam en eer. Tevens komt uit de classificatietabel van Pinto (2005) naar voren dat het in een F-cultuur wenselijk is je naar

de groep en haar groepsregels te schikken. Wanneer dit niet wordt gedaan bestaat de kans om uit de groep gezet te worden.

‘Blijft heel moeilijk. Ze beïnvloeden elkaar, er zijn weinig meiden die echt eigen keuzes maken. Ze blijven dan een beetje naar de rest kijken van “kan dit wel?”. Als mentor is dat ook echt lastig (...) eigenlijk probeer ik daar een beetje op aan te sturen als het kan en verder ook proberen los te laten want je kunt het niet allemaal aanpassen, het blijft erin zitten.’ (Respondent 1, Mentor)

Hoewel verscheidene mentoren aangeven de culturele verschillen niet als een belemmering te zien, benoemen ze wel te weinig kennis en achtergrondinformatie te hebben om de AMV in hun ogen optimaal te kunnen begeleiden. Het gaat hierbij om kennis met betrekking tot de culturele achtergrond van de AMV en om kennis hoe ze het best de begeleiding vorm kunnen geven, wat werkt en hoe ze moeten omgaan met obstakels die ze tegenkomen. Bij vergelijking van onderzoeksgegevens met theorie wordt dit bevestigd in huidige begeleidingsvorm komen stimulerende begeleidingsaspecten volgens Tekeste (2016) nauwelijks terug in de methodiek. Tevens wordt aangegeven dat extra faciliteiten op gebied van vrijwilligerswerk, bijbanen of sociale projecten wenselijk zijn om de integratie van AMV te kunnen bevorderen. Op deze manier kunnen ze zich ook op deze gebieden stapsgewijs positioneren binnen de maatschappij, het faciliteren van feitelijke ondersteuning aan autonomie en initiatief vanuit de samenleving fungeert als belangrijke ondersteunde factor in ontwikkeling van identiteit en verwerven van vaardigheden (van der Veer, 2002). Zoals in bovenstaande paragraaf beschreven wordt deze behoefte door een deel van de AMV onderschreven.

Hoofdstuk 5: Conclusie en aanbevelingen

Deelvragen

Deelvraag 1: In hoeverre onderschrijft de Eritrese alleenstaande minderjarige vreemdeling de visie van de organisatie en is er sprake van intrinsieke motivatie bij nastreving hiervan binnen de behandeling.

Conclusie

1. De culturele achtergrond van de Eritrese AMV heeft grote invloed op ontwikkeling van intrinsieke motivatie.
2. De mate waarin de visie van de organisatie wordt onderschreven door de AMV wordt beïnvloed door verschillende factoren en aspecten binnen de behandeling.
3. Door een belemmering in de participatiemogelijkheden en vormgeving van de behandeling is het nastreven van de volledige visie niet mogelijk of noodzakelijk.

Toelichting conclusie 1

Het feit dat een Eritrese AMV pas in later stadium interesse toont in het participeren en ontdekken van de maatschappij verklaard worden op basis van culturele achtergrond. Meerdere AMV geven namelijk aan het spreken van de Nederlandse taal moeilijk te vinden en de taalbarrière als belemmering en drempel in het contact met anderen te ervaren. Daarnaast wil de AMV het maken van taalfouten of door de ander niet begrepen worden zoveel mogelijk voorkomen uit angst voor publieke afgang. De structuurentheorie van Pinto (2005) wijst uit dat het voorkomen van schaamte, schande en gezichtsverlies centrale waarde zijn binnen een cultuur met F-structuur, dit wordt bevestigd door Tekeste (2016). De stress voor deze interculturele momenten weerhoudt de AMV om actief te participeren tot het moment dat ze eigen taalbeheersing als voldoende beschouwen. Daarnaast benoemt Tekeste (2016) dat hebben van weinig motivatie en discipline kenmerkend is voor de doelgroep. De invloed van culturele achtergrond geldt voor alle hieronder genoemde factoren.

Toelichting conclusie 2

De volgende factoren beïnvloeden de mate van onderschrijving.

- Tijdsduur van verblijf in Nederland en wooneenheid
 - Beheersing Nederlandse taal
 - Kennis over kansen, mogelijkheden en omgangsnormen in Nederland
 - Inzicht in leerdoelen
 - Verschillen tussen KWE en KWG's
- Persoonkenmerken en karaktereigenschappen
- Herkomst uit Eritrea
- Status van de gezinshereniging
- Acculturatie strategie

Gesteld kan worden dat de AMV die een acculturatie strategie aanneemt gericht op integratie of assimilatie de visie van de organisatie naarmate hij langer op een wooneenheid verblijft steeds meer gaat onderschrijven. Er wordt dan ook meer intrinsieke motivatie vertoond omtrent de nastreving van de visie. Met herkomst uit Eritrea wordt de grootte van woonplaats en etniciteit.

Toelichting conclusie 3

Zoals geconstateerd in het theoretisch kader zijn visie en doelstelling van de organisatie gelijk aan het ervaren van voldoende sociale kwaliteit in de Nederlandse samenleving. Op basis van de resultaten kan geconcludeerd worden in hoeverre AMV en de organisatie waarden uit dimensies hetzelfde onderschrijven.

Vanuit de culturele achtergrond van de AMV is gevoel van sociale cohesie belangrijk (Pinto, 2005). Toch wordt de visie van de organisatie binnen dit deelgebied wisselend onderschreven. Zo ervaart de Eritrese AMV sociale cohesie voornamelijk binnen de eigen gemeenschap. Het contact en de ervaring van sociale cohesie binnen de Nederlandse samenleving is minder. Een deel van de AMV zegt hier wel behoefte aan te hebben en onderschrijft hiermee de visie van de organisatie. De AMV is intrinsiek gemotiveerd om zich binnen deze dimensie te ontwikkelen maar ervaren hierin zware belemmering door gebrek aan mogelijkheden en handvatten om deze contacten te leggen. Tevens kan de stress voor interculturele situaties de onderschrijving verminderen. Het leren van regelzaken en maken van afspraken worden door AMV als belangrijk beschouwt, hiermee onderschrijven ze de visie van de organisatie. Mentoren geven aan de houding van de AMV ten opzichte van dit leerdoel passief te vinden. Dit is naast culturele aspecten te verklaren aan de hand van het feit dat de AMV nog voor lange tijd (financiële) ondersteuning van de overheid, organisatie of andere welzijnsinstellingen ontvangen. Hierdoor heeft hij voor deze periode gegarandeerde zekerheid van woning en ondersteuning bij regelzaken. Binnen de dimensies socio-economische zekerheid en sociale insluiting zal dus zonder veel inspanning voldoende kwaliteit worden ervaren waardoor gerelateerde leerdoelen lagere prioriteit hebben in vergelijking met het behouden van sociale cohesie in eigen gemeenschap. Hoewel de AMV veel hulpbronnen heeft om socio-economische zekerheid en sociale insluiting te ervaren geven zowel mentoren als AMV aan dat de middelen en handvatten om zonder ondersteuning binnen deze dimensies volledige sociale kwaliteit te ervaren onvoldoende zijn. Dit door gebrek aan mogelijkheid om vrijwilligerswerk of betaalde arbeid te verrichten.

De dimensie empowerment heeft als kern het volledig participeren door middel van eigenkracht en zelfregulatie (Hermann en van der Maesen, 2008 volgens Beck 1997). Vanuit zowel de theorie als resultaten van de interviews kan geconcludeerd worden dat binnen dit deelgebied culturele verschillen op de voorgrond treden. Zo zal stimuleren van empowerment op gebied van zelfontplooiing bij de AMV weinig effect hebben. Wanneer nadruk wordt gelegd op het stimuleren van empowerment door vergroten van eer, zal de AMV intrinsiek gemotiveerd raken (Tekeste, 2016; Pinto, 2005). Daarnaast is het besef van zelfregulatie soms gering door geloof in de invloed van god op beslissingen en gebeurtenissen. Op gebied van participatie en ontwikkelen van de Nederlandse identiteit ervaart de AMV door gebrek aan contact met de Nederlandse maatschappij weinig mogelijkheid om volledig deel te nemen aan de samenleving. Op het moment dat AMV door nevenactiviteiten betrokken raakt in de samenleving is er grote positieve ontwikkeling zichtbaar op gebied van participatie en taalbeheersing. De mogelijkheid om hieraan deel te kunnen nemen is een essentiële factor in de ontwikkeling van een AMV.

Deelvraag 2: In hoeverre sluit de begeleiding aan op de ontwikkelingsbehoefte en het ontwikkelingsniveau van het individu?

Conclusie

1. Mentoren bieden voldoende emotionele steun en betrokkenheid om aan randvoorwaarde van ontwikkeling gesteld door Van der Veer (2002), te waarborgen en aan te sluiten op behoefte van de AMV.
2. Er wordt zoveel mogelijk aangesloten bij de ontwikkelingsbehoefte van de AMV.
3. Uit de resultaten valt te concluderen dat de door Tekeste (2016) opgestelde richtlijnen maar gering geïmplementeerd zijn in huidige begeleidingsstijl en methodiek.

Toelichting conclusie 1

AMV hebben weinig aanmerkingen op de begeleiding en ervaart het wonen op de groep als prettig. Op gebied van ondersteuning in verwerken van trauma's en omgaan met emoties is er wel verschil zichtbaar tussen ervaring van de mentor en AMV. Mentoren geven aan belemmering te ervaren in het geven van voldoende psychische ondersteuning en baat te hebben bij extra informatie over dit thema. AMV geeft juist aan hier geen behoefte aan te hebben. Dit kan voortkomen uit culturele taboes of het niet ervaren van problemen in het dagelijks leven door een verhoogde veerkracht (Haene, Loots & Derluyn, 2014).

Toelichting conclusie 2

Bij start op de wooneenheid is de AMV vaak niet op de hoogte van het feit dat de wooneenheid tevens een leerschool is. Er is dan weinig ontwikkelingsbehoefte en de ontwikkelingsdoelstellingen van mentoren en AMV lopen op dat moment niet gelijk. Later in de behandeling sluiten hoofddoelstellingen van AMV meestal nog steeds niet volledig aan op de doelstellingen van de begeleiding. Vooral op gebied van zelfverzorging beschouwen AMV leerdoelen in tegenstelling tot mentoren als voltooid. Hoewel door belangverschil doelstellingen van de AMV en mentor niet altijd overeenkomen is de wens van de AMV binnen kaders van de behandeling leidend. Zoals geschetst bij vorige deelvraag verandert de ontwikkelingsbehoefte in de loop van het traject. Door middel van informatievergaring, confrontatie en spiegelen beïnvloedt de mentor de ontwikkelingsbehoefte van de AMV. In loop van de behandeling komen, wanneer AMV een acculturatiestijl gericht op integratie of assimilatie aanneemt, de doelstellingen van mentoren en AMV meer overeen.

Toelichting conclusie 3

Mentoren werken over het algemeen kracht- en/of competentiegericht en richten zich hierbij op het individu. Deze begeleiding wijkt af van de richtlijnen van Tekeste (2016). Dit vermindert de aansluiting op het ontwikkelingsniveau van de AMV en tevens de effectiviteit van begeleiding. Het bij de begeleiding inspelen op culturele waarde en groepsprocessen kan helpen de AMV te activeren. Door competenties uit ontwikkelingstaken te verbinden met het vergroten van eer, sluiten de doelstellingen aan op de behoeftehiërarchie van de AMV (Tekeste, 2016, Pinto 2005). Pas op het moment dat de AMV over vaardigheden beschikt om zelfstandig keuzes en beslissingen te kunnen maken zal de huidige begeleiding bij hem aansluiten.

Deelvraag 3: In hoeverre houdt de begeleiding rekening met interculturele aspecten in de begeleiding van de alleenstaande minderjarige vreemdeling.

Conclusie

1. AMV ervaart voor overgroot deel voldoende ruimte om binnen de kaders van de wooneenheden tradities en gebruiken te mogen uitvoeren.
2. De mentoren houden binnen de kaders van de methodiek veel rekening met interculturele aspecten in de begeleiding van de AMV.
3. Mentoren geven aan over onvoldoende kennis te beschikken en behoefte te hebben aan meer informatie.

Toelichting conclusie 1

Uit de resultaten dit onderzoek valt rechtstreeks af te leiden dat AMV voldoende ruimte ervaart om culturele gebruiken uit te voeren.

Toelichting conclusie 2

Ondanks dat mentoren binnen de kaders van de behandeling zoveel mogelijk rekening houden met de culturele aspecten vormt de methodiek een belemmering. Zie hiervoor deelvraag twee, conclusie drie.

Toelichting conclusie 3

Mentoren hebben voorkeur voor de acculturatiestijl integratie of assimilatie en stimuleren de AMV door middel van spiegelen informatievergaring en confrontatie tot aannemen van deze stijl. Mentoren geven aan door de culturele verschillen zoekende te zijn wat betreft de begeleidingsstijl. Dit veroorzaakt de behoefte naar meer kennis over de culturele achtergrond van de doelgroep, onderliggende psychische processen en juiste begeleidingswijze. Er is tevens behoefte aan extra kennis omtrent de werkwijze van collega's.

Hoofdvraag

Wat hebben de pedagogisch medewerkers werkzaam op begeleide wooneenheden nodig om de begeleidingsdoelstelling vanuit de organisatie te kunnen realiseren en goede begeleiding en ondersteuning te kunnen bieden aan de Eritrese alleenstaande minderjarige vreemdelingen zodat deze uiteindelijk aan het eind van hun traject zelfstandig kunnen deelnemen aan de Nederlandse samenleving en de hiervoor noodzakelijke ontwikkelingstaken zijn voltooid?

Conclusies

Pedagogisch medewerkers hebben het volgende nodig:

1. Informatie over culturele achtergrond van de AMV en afstemming met collega's.
2. Betere interculturele balans in de methodiek.
3. Bevordering van laagdrempelige participatie

Toelichting 1

Vanuit mentoren zelf komt vooral de behoefte naar informatie en afstemming met collega's omtrent werkstijlen, beleid, regels en werkbare instrumenten. Dit vanuit de motivatie de culturele achtergrond en hierdoor het gedrag van de AMV beter te kunnen begrijpen. Ze verwachten met deze informatie minder zoekende te zijn. De eigenkracht en het vertrouwen in eigen professionaliteit vergroot.

Toelichting 2

Om op methodisch niveau effectiviteit van de behandeling te bewerkstelligen is een verdere implementatie van op F-cultuur gerichte interventies als de door Tekeste (2016) aanbevolen richtlijnen noodzakelijk. Door in te spelen op culturele achtergrond wordt vanaf het begin van de behandeling rekening worden gehouden met het ontwikkelingsniveau en zal de AMV ondanks zijn van nature passieve houding (Tekeste, 2016) sneller gemotiveerd raken zichzelf te ontwikkelen. Door een juiste interculturele balans tussen begeleidingswaarden vanuit een G- en F-structuur wordt tevens de door de organisatie en mentoren gewenste acculturatiestrategie gestimuleerd (Pinto, 2005; Berry, 1997 volgens Kim, 1998).

Uit de onderschrijving van de visie komt voort dat naarmate een AMV langer in behandeling is zijn motivatie tot onderschrijving van de visie van de organisatie toeneemt. Door vanuit de methodiek expliciet in te steken op invloedrijke factoren die in het verlengde liggen van de duur van de behandeling kan dit proces mogelijk worden versneld. Wanneer een AMV het gevoel heeft over voldoende kennis en vaardigheden te beschikken om het leiden van gezichtsverlies te voorkomen is er meer behoefte tot participatie en persoonlijke ontwikkeling. Hierbij moet er voldoende ruimte zijn voor de stress die AMV ervaren voor interculturele communicatie om overbelasting te voorkomen (van der Veer, 2002).

Toelichting 3

Naast bovengenoemde handvatten geven zowel AMV als mentoren aan behoefte te hebben meer faciliteiten, ondersteuning en mogelijkheid op laagdrempelige manier te kunnen participeren in de samenleving. Met laagdrempelig wordt bedoeld dat de AMV kan participeren zonder hierbij direct een cultureel loyaliteitsconflict te ervaren. Wanneer de AMV mogelijkheid zouden krijgen om zowel in Eritrese als Nederlandse gemeenschap sociale cohesie te ervaren zouden er bruggetjes ontstaan tussen beide samenlevingen wat laagdrempeligheid tot deelname en participatie bevordert. Deze verschuiving zal in zowel de Eritrese als Nederlandse gemeenschap moeten plaatsvinden. De Eritrese AMV houden de gesloten houding en gedragsregels in stand door constant naar elkaar te conformeren. Om een verschuiving te bewerkstelligen moet binnen gemeenschap verandering plaatsvinden. De Nederlandse samenleving biedt momenteel te weinig mogelijkheden en faciliteiten om de AMV actief te betrekken. In de directe leefomgeving komt AMV vooral andere AMV tegen waardoor hij in het dagelijks leven naast mentoren en docenten weinig interculturele contacten heeft. Met huidige middelen is deze verschuiving moeilijk te bewerkstelligen.

Aanbevelingen

1. Organisatie van informatie- en afstemmingsbijeenkomsten voor mentoren.

De onderzoeksresultaten laten zien dat er bij mentoren sterke behoefte is aan informatie over de Eritrese cultuur. Er is ook behoefte aan concrete handvatten in de begeleiding bij het omgaan met stressoren, trauma's en het thema achtergebleven familie. Daarnaast is behoefte aan afstemming op gebied van begeleidingsstijlen, ervaringen van collega's en regels en beleid van de organisatie. Door vanuit de organisatie een bijeenkomst te faciliteren waar deze thema's worden behandeld voelen mentoren gehoord en ondersteund in hun behoefte. Daarnaast zal het vertrouwen van mentoren in eigen professionaliteit en handelen vergroten en ontdekken zij nieuwe mogelijkheden voor vormgeven van hun begeleiding.

2. Implementatie van methodische interventies gebaseerd op culturen met F-structuur.

Hoewel Eritrese AMV afkomstig zijn uit een F-cultuur richt de huidige methodiek zich veelal op het individu. Uit onderzoeksresultaten en theorie is af te leiden dat deze culturele verschillen invloed hebben op de effectiviteit van behandelmethodes. De AMV wordt door huidige methodiek overvraagd of onvoldoende geprikkeld. Door interventies gebaseerd op de F-structuur te implementeren wordt de AMV intrinsiek gemotiveerd vanuit eigen culturele waarden waardoor zijn van nature passieve houding zal verminderen. Door een juiste interculturele balans tussen begeleidingswaarden vanuit een G- en F-structuur wordt tevens de door de organisatie en mentoren gewenste acculturatiestrategie (integratie) gestimuleerd (Pinto, 2005; Berry, 1996 volgens Kim, 1998).

3. Onderzoeken van mogelijkheden ter bevordering van laagdrempelige participatie

AMV geven aan over onvoldoende middelen en handvatten te beschikken om op laagdrempelige manier te participeren in de Nederlandse samenleving. Mentoren benoemen dat ze door gebrek aan faciliteiten deze ondersteuning niet kunnen bieden. In de probleemstelling wordt geschetst dat onvoldoende participatie een kansarme toekomst tot gevolg heeft. Aan de organisatie wordt aangeraden om mogelijkheden voor laagdrempelige participatie te onderzoeken hierbij moet gekeken worden naar de geschiktheid van huidige mogelijkheden en nieuwe alternatieven. Daarnaast wordt aangeraden te inventariseren welke (externe) organisaties hierbij betrokken kunnen worden om door middel van samenwerkingsverbanden meer mogelijkheden te creëren.

4. Onderzoek naar mogelijkheden culturele verschuivingen.

Uit de onderzoeksresultaten blijkt dat wanneer AMV sociale cohesie in beide culturen kunnen ervaren dit op de algehele behandeling en participatie van AMV veel positieve effecten zal hebben. Hiervoor is een verschuiving vanuit beide samenlevingen noodzakelijk. Doordat Eritrese AMV constant naar elkaar conformeren houden ze eigen cultuur en gedragsregels in stand. Het initiatief voor doorbreken van dit patroon zal daarom van binnen uit de gemeenschap moeten komen. Om zicht te krijgen in factoren die deze verschuiving tot stand kunnen brengen is er verder onderzoek nodig. Gezien de directe verbinding met de probleemstelling is doen van nader onderzoek van groot belang.

Hoofdstuk 6: Discussie

6.1 Betekenis en bruikbaarheid

Op basis van reflectie, door de onderzoeksdoelstelling en probleemanalyse te vergelijken met de conclusies van het onderzoek, kan vastgesteld worden dat de onderzoeksdoelstelling deels behaald is en nieuwe inzichten en handvatten voor zowel macro, meso- als microniveau oplevert. Wel is voor het uiteindelijk oplossen van de gesteld probleemanalyse verder onderzoek noodzakelijk waardoor op korte termijn geen grote veranderingen zullen plaatsvinden. Op basis van de conclusies is zichtbaar dat de problemen die mentoren ervaren voornamelijk hun oorsprong vinden in factoren waar zij geringe invloed op hebben. Naast het feit dat het onderzoek meer inzicht geeft in oorzaak van het uitblijven van effect van begeleiding is de bruikbaarheid op microniveau minimaal. Tevens blijkt dat de kern van problemen veelal buiten de kaders van de organisatie ligt waardoor naast implementatie van aanbeveling¹ de bruikbaarheid in eerste instantie vooral gericht is op het verkrijgen van meer inzicht in de problematiek. De organisatie kan de bruikbaarheid van het onderzoek vergroten door regie te nemen in het activeren van ketenpartners op meso- en microniveau die middelen hebben de problemen te verminderen. De meest belanghebbende ketenpartner op mesoniveau is de gemeente Tilburg. Naast dat ze medeverantwoordelijk zijn voor de opvang en het welzijn, kan de gemeente een grote rol spelen in het verminderen van op participatie gerichte problematiek. Op macroniveau gaat het onder andere om het COA en stichting Nidos. De conclusies wijzen namelijk uit dat de huidige methodiek direct verbonden is met de probleemstelling. Hoewel dit onderzoek geen informatie over precieze aanpassingen omvat kan informatie een aanleiding of aanvulling vormen in verder onderzoek.

6.2 Sterkte- zwakteanalyse

De onderzoeker heeft bij opstellen van de methodologie getracht validiteit en betrouwbaarheid zo goed mogelijk te waarborgen. Desondanks zijn er enkele hiaten die invloed kunnen hebben op betrouwbaarheid van resultaten. Zo heeft de onderzoeker de afname, uitwerking en analyse van de interviews alleen gewerkt wat kans op toevallige fouten vergroot. Wel heeft de onderzoeker meerder male zijn werkwijze geverifieerd met docenten en interpretaties vanuit de laatste analyseronde besproken met een professional uit het werkveld. Daarnaast zijn interpretaties van resultaten gedaan op basis van het theoretisch kader. Op basis van operationalisering van de deelvragen zijn deze meetbaar gemaakt en verwerkt in de topiclijst. De methodologische keuzes omtrent de steekproeftrekking en het meetinstrument zijn voorafgaand aan afname van besproken met relevante derde en zijn op basis van theoretische onderbouwing als betrouwbaar en valide geacht. Wel hebben verschillende factoren nadelige invloed gehad op de interne validiteit van het onderzoek. Zo was in interviews met AMV de kans sociaal wenselijke antwoorden en miscommunicatie groot door culturele verschillen en de taalbarrière. Verwachting is dat binnen dit onderzoek de miscommunicatie en sociaalwenselijkheid gering is dit door de laagdrempeligheid van onderzoeksthema's tevens komt data uit de interviews veelal overeen met theoretische interpretaties. Betreft de externe validiteit van het onderzoek op landelijk niveau is bruikbaarheid door de kleinschalig onderzoeksopzet gering. Wel kan het handvatten bieden bij onderzoek in eigen gemeente en is vanuit methodisch oogpunt betekenisvol voor organisaties die werken vanuit dezelfde methodiek.

Literatuurlijst

Achternaam auteur, A. A., Achternaam auteur, B. B., & Achternaam auteur, C. C. (Publicatiejaar). *Boektitel: ondertitel*. Plaats van uitgave: Uitgever.

- Baarda, D. B., Fisher, T., Goede, M. de & Peters, V. (2013). *Basisboek Kwalitatief Onderzoek: Handleiding voor het opzetten en uitvoeren van kwalitatief onderzoek*. Houten: Wolters-Noordhoff.
- Berry, J.W. (1974). Psychological Aspects of Cultural Pluralism: Unity and Identity Reconsidered. *Topics in Culture Learning*, v2 p17-2.2. Via <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED100159.pdf>
- Berry, J. W. (1997). Lead article: Immigration, Acculturation, and Adoption. *Applied Psychology: an international review*, 46 (1) 5-68. Via <http://www.ucd.ie/mcri/resources/Dermot%20Ryan%20Reading.pdf>
- Boeije, H. (2014). *Analyseren in kwalitatief onderzoek: Denken en doen*. Amsterdam: Boom.
- Bolwijn, M., Modderkolk, H. (2016, januari 27). Eritrese intimidatie in Nederland breidt zich uit. *Volkskrant*. Via <http://www.volkskrant.nl/buitenland/eritrese-intimidatie-in-nederland-breidt-zich-uit~a4232786/>
- Centraal Orgaan opvang asielzoekers. (2016). *Asielprocedure*. Geraadpleegd op 24 februari 2016 via <https://www.coa.nl/nl/asielopvang/asielprocedure>
- Centraal Orgaan opvang asielzoekers. (2010, mei). *Vernieuwde methodiek AMV-opvang*. Rijswijk: Auteur.
- Drogendijk A., & Stumpel, R. (2016). Psychosociale hulpverlening, vluchtelingen en asielzoekers. *Tijdschrift voor gezondheidswetenschappen*, 94(1), 6-7. Doi: 10.1007/s12508-016-0004-7
- Essink-Bot, M.L., & Suurmond, J. (2016). Culturele competenties: noodzaak in zorg voor asielzoekers en vluchtelingen. *Tijdschrift voor gezondheidswetenschappen*, 94(1), 13-14. Doi: 10.1007/s12508-016-0008-3
- Haene, L. de, Loots, G. & Derluyn I. (2014). Vluchtelingen kinderen en jongeren. In Maes, B., Grietens, H., & Faellie, J., van der (Ed.), *Handboek jeugdhulpverlening: orthopedagogische perspectief op kinderen en jongeren met problemen*. (pp. 369-398). Via <https://biblio.ugent.be/publication/5816963>
- Haene, L., de, Grietens, H., & Verschuere, K. (2007). From symptom to context: A review of the literature on refugee children's mental health. *Hellenic Journal of Psychology*. (4) 233-256. Via <http://www.pseve.org/journal/upload/dehaene4c.pdf>
- Herrmann, P., Maesen, L., van der & Walker, A. (2008). *Social Quality and Precarity: Approaching New Patterns of Societal (Dis-)Integration (Working Paper Series nr. 1)*. Via International Association on Social Quality http://www.socialquality.org/wp-content/uploads/2014/10/WP1_Precarity_Jan2008.pdf
- Hoffman, E. (2009). *Interculturele gespreksvoering: Theorie en praktijk van het TOPOI-model*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Hofstede, G. (2016). *Dimensions of national Cultures*. Geraadpleegd op 15 maart 2016 via <http://geerthofstede.nl/dimensions-of-national-cultures>
- International Association on Social Quality. (2016). *IASQ – The Basics*. Geraadpleegd op 20 maart 2016 via <http://www.socialquality.org/about-iasq/iasq-basics/>
- International Association on Social Quality. (2016). *A design for indicators measuring social quality*. Geraadpleegd op 27 maart 2016 via <http://www.socialquality.org/projects/social-quality-indicators/>
- Kompaan en de Bocht. (2015). *Modulenboek: Residentiële behandeling*. Geraadpleegd op 25 februari 2016 via <http://www.kompaanendebocht.nl/professionals/moduleboek/residentiele-behandeling/>
- Maesen, L., van der & Walker, A. (2014). *The Development of Social Quality between 1994 and 2014 (Working Paper Series nr. 13)*. Via International Association on Social Quality <http://www.socialquality.org/wp-content/uploads/2014/10/WorkingPaper-13-2014.pdf>
- Ministerie van Veiligheid en Justitie, Immigratie- en Naturalisatiedienst, IND Business Information Centre. (2015). *Asylum Trends: Monthly Report on Asylum Applications in The Netherlands and Europe*. Via <https://ind.nl/Documents/Asylum%20Trends%20augustus%20definitief.pdf>
- Ministerie van Veiligheid en Justitie, Immigratie- en Naturalisatiedienst. (2016). *Wat is asiel? Vreemdeling, asielzoeker of vluchteling?* Geraadpleegd op 24 februari 2016 via <https://ind.nl/organisatie/informatie-jongeren/wat-is-asiel>
- Nederlandse Publieke Omroep, Een Vandaag. (2016, januari 19). *Wat is de rol van de kerk in de Eritrese gemeenschap?* Geraadpleegd op 22 februari 2016 via <http://binnenland.eenvandaag.nl/tv-items/64501/wat-is-de-rol-van-de-kerk-in-de-eritrese-gemeenschap>

- Pharos, expertisecentrum voor gezondheidsverschillen. (2015). *Factsheet: Eritrese vluchtelingen*. Via http://www.pharos.nl/documents/doc/factsheet_eritrese_vluchtelingen.pdf
- Pinto, D. (2005). *De wereld volgens Pinto: Gedragsgids voor het nieuwe Nederland*. Uithoorn: Karakter Uitgevers B.V.
- Reisen, M. (2016, april 22). 'Help de vluchtelingen uit Eritrea, niet de overheid die het probleem veroorzaakt'. *One World*. Via <https://www.oneworld.nl/crisis/help-de-vluchtelingen-uit-eritrea-niet-de-overheid-die-het-probleem-veroorzaakt-0>
- Rijksoverheid. (2016). *Asielbeleid: alleenstaande minderjarige vreemdelingen (amv)*. Geraadpleegd op 1 maart 2016 via <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/asielbeleid/inhoud/alleenstaande-minderjarige-vreemdelingen-amv>
- Stichting Nidos. (2016). *Leven in Nederland*. Geraadpleegd op 26 februari 2016 via <http://www.nidos.nl/voor-jongeren/begeleiding/>
- Stichting Nidos. (2016). *Waar Nidos voor staat*. Geraadpleegd op 1 maart 2016 <http://www.nidos.nl/home/missie-en-visie-van-nidos/>
- Seijdel, M. (2014) *De toolkit en goed hulpmiddel om de sociale kwaliteit te verbeteren?* Enschede: Universiteit Twente via http://essay.utwente.nl/64734/1/Seijdel_BA_MB.pdf
- Tekeste, S. (2016). *Eritrese vluchtelingen*. (pp. 6-22). Amsterdam: Beyond Borders.
- Terlingen, S. (2014, augustus 20). Immigratiedienst onderzoekt integriteit Eritrese tolken. *One World*. Via <https://www.oneworld.nl/wereld/immigratiedienst-onderzoekt-integriteit-eritrese-tolken>
- Tweede Kamer der Staten-Generaal. (2003-2004). *Onderzoek Integratiebeleid*. (28 689 Nr.9). Via <http://www.parlement.com/9291000/d/rapportcieblok.pdf>
- Verkooijen, L., Andel, van J., & Hoogland, J. (2014). *Netwerkontwikkeling voor zorg en welzijn: naar actieve participatie van burgers*. Groningen/Houten: Noordhoff Uitgevers.
- Visser, J. (2016 januari 16). Eritrese kerk in Rotterdam zou decor zijn van gedwongen seks. *Volkskrant*. Via <http://www.volkskrant.nl/binnenland/eritrese-kerk-in-rotterdam-zou-decor-zijn-van-gedwongen-seks~a4222549/>
- Veer, V. van der (2002). *Gevluchte adolescenten: ontwikkeling, begeleiding en hulpverlening*. Utrecht: Pharos.
- Veer, V. van der (2004). Praktische uitgangspunten van psychotherapie met vluchtelingen. *Tijdschrift voor gezondheidswetenschappen*, 30(5), 193-199. Doi: 10.1007/BF03062098
- Vluchtelingen Werk Nederland. (2016). *Eritrea: onderdrukking en eindeloze dienstplicht*. Geraadpleegd op 22 februari 2016 via <http://www.vluchtelingenwerk.nl/feiten-cijfers/landen-van-herkomst/eritrea>
- Wilterdink, N., & Heerikhuizen, B., van (2012). *Samenlevingen: inleiding in sociologie*. Groningen/Houten: Noordhoff Uitgevers.

Bijlage 1 Prof. Dr. David Pinto: De Structurentheorie.

F- culturen	G-culturen
Het individu en zijn omgeving	
Groepsafhankelijkheid	Individualiteit
Extern referentiekader	Interne afhankelijkheid
Externe remmingen	Interne remmingen
schaamte	Schuld
Status en aanzien	
Groepseer	Persoonlijk succes
Familie	Prestaties
Eervol gedrag/rol	Innerlijke rijkdom
Sekse	
<u>Leeftijd:</u>	<u>Leeftijd:</u>
Eerbied voor ouderdom	Verheerlijking van de jeugd
Religieus beroep	
Vrouw zwakke schakel in familie-eer	
Opvoeding	Opvoeding
Angst voor schamte	Angst voor schuld
Veel lijfstraffen	Veel discussie/uitleg
Respect betonen	Nadruk op gelijkheid
Plaats in de groep kennen	Ontplooiing individu
	Mondigheid
	Zelfstandigheid/eigen initiatief
Duidelijke scheiding mannen/vrouwenwereld, mannen/vrouwen taken	Geen scheiding van seksen
Gedrag en beoordeling	
Afhankelijk van rol (dus van situatie en gesprekspartner)	Afhankelijk van persoonlijkheid
Beleefdheid, gastvrijheid	Openheid
Eetcultuur	Drankcultuur
Betrekkingsaspect	Inhoudelijk aspect
Onbekende gewantrouwd	Oordeel over onbekenden staat nog niet vast
Wat men niet ziet is er niet, anticiperen op moeilijke situatie waarin roddel/beschuldigingen weerlegd moeten kunnen worden	Feiten zijn feiten
Maatschappij	
Maatschappelijke positie afhankelijk van afkomst	Maatschappelijke positie afhankelijk van prestaties
Weinig sociale mobiliteit	Grote sociale mobiliteit
Sociale controle	Controle door derde
Regels afhankelijk van persoon en situatie	Regels voor iedereen gelijk
<u>Eer en status: uiterlijk</u>	<u>Eer en status: innerlijk</u>
Scherpe scheidslijn tussen goed en slecht	Veel nuances
Nadruk op hiërarchie (ongelijkheid)	Nadruk op gelijkheid
Contacten belangrijker dan afspraken (in relatie tot status)	Afspraken minder afhankelijk van persoon met wie in contact
Kort termijnplanning	Lange termijnplanning
Hulpverlening door in-group	Hulpverlening door derden
Dienst en wederdienst	Vrijwilligerswerk
Oriëntatie op verleden	Oriëntatie op toekomst

Communicatie	
Impliciete communicatie meer aandacht voor de bedoeling dan voor de boodschap	Expliciete communicatie
Standardsituaties	Improvisatie
Beeldspraak	Concreet
<u>Relationeel:</u>	<u>Inhoudelijk:</u>
Nadruk op vorm	Nadruk op inhoud
Vrijwel alles in persoonlijk	Scheiding van persoonlijk/zakelijk
Sociaal wenselijke antwoorden	Slechtnieuwsgesprek
	Uniformiteit in antwoorden
	Eerlijke antwoorden
Indirecte communicatie	Directe communicatie
Veel non-verbale communicatie	Weinig gesticulatie
Tussenpersonen	Oog in oog
Kleinere interpersoonlijke ruimte	Grotere interpersoonlijke ruimte
Conflicten	
Openlijke confrontatie vermijden	Directe confrontatie
Eer belangrijker dan feiten	Feiten belangrijker dan aanzien
Conflicten worden ontlopen	Snelle beëindiging conflicten
Emoties worden getoond	Emoties worden onderdrukt
Agressiviteit geoorloofd (wraak)	Agressiviteit is onbeschaafd (vermijding)
Ruzie functioneel	Ruzie verstorend
Opvanggericht	Oplossingsgericht
Natuur	
Wereld lijkt nauwelijks beheersbaar en veranderbaar (fatalisme)	Wereld lijkt beheersbaar en veranderbaar
Aandacht voor geheel	Aandacht voor de samenstellende onderdelen
Boven natuurlijk	
Beleving religies en magie	Belijden van religies
Ooster optimisme	
Taboes	
Praten in gemengde groepen over seks	Uiting van emoties in het openbaar (met name van mannen)
Soms publiek	
Geleden vernedering	
Gevoelig liggen punt leidt tot ontwijkende antwoorden	Alles dient bespreekbaar te zijn
Praten over emoties	Zaken die met ernstige ziektes of de dood te maken hebben
	Racisme en discriminatie
	Praten over cultuurverschillen
Centrale waarden	
<u>Het voorkomen van:</u>	<u>Het voorkomen van:</u>
Gezichtsverlies	Schuld
Schaamte	
Schande	
<u>Het nastreven van</u>	<u>Het nastreven van:</u>
Eer/respect	Persoonlijk geluk
Waardering (van buitenaf)	Zelfwaardering
	Integriteit

Bijlage 2 Hofstede 1980: Culture Classification:

In het cross-culturele onderzoek wat Hofstede in de jaren 80 verrichte heeft hij in 40 verschillende landen verspreid over de wereld onderzoek gedaan naar de verschillende waardesystemen binnen culturen. Aan de hand van deze onderzoeken concludeert Hofstede dat hij deze waarde kan verdelen in vier clusters die hij onderverdeelt in de onderstaande dimensies. Naast zijn eigen vier onderzochte dimensies erkent Hofstede ook nog een vijfde en zesde dimensie deze heeft hij later aan zijn classificatie toegevoerd.

Machtsafstand: Niveau van ongelijkheden binnen een cultuur. Het gaat hierbij om de afstand tussen verschillende machtsposities en de acceptatie van dit onderscheid. In culturen met kleine machtsafstand beschouwen mensen elkaar veelal als gelijken. Ouders behandelen hun kinderen vanuit een gelijke positie en op de werkvloer heerst een hiërarchie om praktische redenen. Initiatief en raadpleging is een wederzijdse verwachting. Macht en statussymbolen beschouwd als ongewenst. In culturen met grote machtsverschillen onderscheiden leiders zich juist doormiddel van deze symbolen en weerspiegelt de hiërarchie op de werkvloer tevens het verschillen in onderlinge status. Respect is naar boven gericht en initiatief in deze richting is ongewenst, men dient te wachten tot instructies.

Onzekerheidsvermijding: De mate waarin mensen binnen een samenleving zich onprettig voelen bij onzekere situaties. In culturen met sterke onzekerheidsvermijding wordt het onbekende beschouwd als angstaanjagend en zijn er veel regels en wetten om zaken voorspelbaar en controleerbaar te maken. In culturen waar deze zwak is zijn er minder regels en weten en wordt het onbekende als iets interessants beschouwd waar mensen nieuwsgierig naar zijn. Het tonen van angst en emotie is in deze culturen minder gewenst.

Individualisme versus collectivisme: Binnen een individualistische samenleving is de maatschappij gericht op het individu en haar ontwikkeling. Zelfontplooiing en zelfredzaamheid wordt als belangrijk beschouwd. Ik-denken staat centraal en zaken gebeuren vaak taakgericht. Het tegenovergestelde hiervan is de collectivistische samenleving, hierin staat het wij-denken centraal en zijn mensen vanaf hun geboorte al verbonden aan een groep met sterke samenhang (meestal de familie). Deze groep biedt elkaar bescherming in ruil voor onvoorwaardelijke loyaliteit en om onderlinge harmonie te bewaren worden conflicten vermeid.

Mannelijkheid versus vrouwelijkheid: Weerspiegelt de verschillen in emotionele rolverdeling binnen een bepaalde cultuur. Volgens Hofstede is uit recent onderzoek van de IBM-studies gebleken dat er binnen culturen minder verschil is tussen de emotionele rolverdeling van vrouwen als die van mannen. In een feminiene cultuur overlappen de waarde van een vrouw die van de man waarbij in een masculiene cultuur wordt geacht om assertief en op materieel succes gericht moet zijn. Ook emoties als huilen zijn hierbij ongewenst. In een feminiene cultuur worden mannen geacht om tevens hun emoties te tonen en te onderhandelen of compromissen te sluiten in plaats van te vechten voor status en/of overwinning.

Langetermijn versus korte termijn op basis van Michael Bond en collega's Lang- versus Short-Term Orientation: Lange termijn culturen richten zich vooral op het toekomstbeeld en gedrag wat latere beloningen oplevert. Doorzettingsvermogen en aanpassen aan veranderende omstandigheden is gewenst. In een korte termijn cultuur richt men zich meer op het verleden en de huidige situatie met als kernfactoren het uitvoeren bijvoorbeeld traditie, sociale verplichtingen en behoud van nationale trots en harmonieus voorkomen.

Bevrediging versus zelfbeheersing van behoefte op basis van de Wereld Minkov's Values Survey data-analyse: In een samenleving waar zelfbeheersing centraal staat wordt het bevredigen van behoeftes onderdrukt door regels en strenge sociale normen. In culturen waar bevrediging centraal staat is er ruimte voor maken van plezier, genieten van het leven en bevrediging van (natuurlijke) menselijke behoeftes. Er zijn op dit gebeid weinig regels en sociale normen.

Bijlage 3 topiclijst interviews AMV en Begeleiding

Topiclijst interviews AMV

1. Introductie

- Voorstellen/ kennismaken
- Aankondigen wat er in het interview wordt besproken
- Randvoorwaarden van interview aangeven
- Uitleggen wat te doen bij taalbarrière
- Toestemming vragen voor opname van gesprek en rapporteren van gegevens
- Vertellen hoe datagegevens worden bewaart en wat er na het onderzoek mee wordt gedaan.
- Uitleggen hoe resultaten worden terug gekoppeld

2. Persoonlijke gegevens van de respondent

- Datum
- Tijd
- Naam respondent
- Naam wooneenheid waar respondent woonachtig
- Geslacht

3. Topiclijst

Doelen en motivatie

1. Heeft het verblijf op de groep voor jou een doel?
 - a. Wat is het doel, zijn er meerdere doelen.
 - b. Wat wil je graag leren en/ of vind je leuk om te leren
 - c. Wat vind je belangrijk om te kunnen wanneer je op jezelf gaat wonen
2. Ontwikkelingsdoelen organisatie
 - a. Kun je de doelen schalen op prioriteit aan de hand van persoonlijke visie
 - b. Kun je de doelen schalen op prioriteit aan de hand van visie andere populatie
 - c. Kun je de doelen schalen op intrinsieke motivatie (leukheid)
 - d. Doelen buiten de methodiek om
 - e. Zijn er andere belangrijke zaken waar je, je op dit moment mee bezig houdt?
 - i. Familie / familiehereniging, trauma's, ontworteling
 - f. 3^e persoonstechniek → wat zou een grg zeggen over waar je op dit moment allemaal mee bezig bent.

Toekomst

1. Hoe wil jij je inkomen krijgen?
 - a. Werk, opleiding, sociale diensten
 - b. Hoe belangrijk is dit voor jou
2. Hoe ziet jou toekomst eruit over 5 jaar
3. Hoe zit jou ideale toekomst eruit in Nederland

Zelfontplooiing

1. Heb je het gevoel dat je zelf dingen met de gemeenten of overheid kan regelen
 - a. Hoe belangrijk vind jij dit om te kunnen
2. Hoe belangrijk is zelfontplooiing voor jou?
3. Hoe belangrijk is het maken van eigen keuzes over je eigen leven voor jou (zelfregulatie)

Betrokkenheid in de Nederlandse samenleving

1. Maak je deel uit van een bepaalde groep/ gemeenschap
 - a. Hoe belangrijk is deze groep
2. Is het voor jou belangrijk om betrokken te zijn in de Nederlandse samenleving en hier deel van uit te maken.
3. Merk je veel verschillen tussen je eigen cultuur en de Nederlandse cultuur?
 - a. Zijn je normen en waarden verandert sinds je in Nederland bent
 - b. Denk je dat deze (nog meer) gaan veranderen?
 - c. Hoe belangrijk vind je het om tradities uit Eritrea te blijven uitvoeren
 - d. Vergelijking integreren nieuwe cultuur en behouden oude cultuur
4. Wat vind je van de regels in Nederland, vind je het belangrijk om iets te kunnen zeggen over deze regels.
5. Vind je het belangrijk om mee te bepalen in de Nederlandse samenleving
6. Is het voor jou belangrijk om goed Nederlands te leren

Eigen cultuur en begeleiding

1. Welke gebruiken en tradities uit jou cultuur zijn voor jou belangrijk
 - a. Krijg je voldoende ruimte deze uit te oefenen
2. Welke omgangsnormen zijn voor jou belangrijk in contact met netwerk
 - a. Communicatie
 - b. Geven van mening
 - c. Conflicten
3. Welke omgangsnormen zijn voor jou belangrijk in contact met begeleiding
4. Wanneer heeft is iemand succes vol in het leven volgens jou
 - a. Waarvan is dit succes afhankelijk
5. Cultuur/ Leefwereld verschillen tussen jou en begeleiding
 - a. Invloed of belemmering op/voor traject
 - b. Zou je het prettig vinden als begeleiding meer betrokken is in jou leefwereld?

Kelly's grid techniek

1. Top 4 maken van inkomen/werk, meedoen in gemeenschap, meedoen in gehele NL samenleving, jezelf ontwikkelen.

Methodiek en begeleiding

1. Wat gaat er goed tussen jou en de begeleiding
2. Wat vindt je minder fijn of zou je graag anders zien
3. Wat zou jou helpen om je traject nog succesvoller te doorlopen
4. Op welke manier kan de begeleiding jou het beste helpen je doelen te behalen

4. Nagesprek

- Bedanken
- Wat vond de respondent van het interview?
- Telefoonnummer en e-mailadres geven
- Vragen of hij op de hoogte gebracht wilt worden van resultaten
- Afspraak maken voor terugkoppeling resultaten
- Afscheid nemen

Topiclijst interviews begeleiding

1. Introductie

- Voorstellen/ kennismaken
- Aankondigen wat er in het interview wordt besproken
- Randvoorwaarden van interview aangeven
- Toestemming vragen voor opname van gesprek en rapporteren van gegevens
- Vertellen hoe datagegevens worden bewaart en wat er na het onderzoek mee wordt gedaan.
- Uitleggen hoe resultaten worden terug gekoppeld

2. Persoonlijke gegevens van de respondent

- Datum
- Tijd
- Naam respondent
- Naam wooneenheid waar respondent werkzaam is
- Geslacht woonachtig op wooneenheid

Doelen en motivatie

1. Wat is volgens jou het doel van verblijf op de groep voor een AMV
2. Ontwikkelingsdoelen organisatie
 - a. Kun je de doelen schalen op prioriteit aan de hand van persoonlijke visie
 - b. Kun je de doelen schalen op prioriteit aan de hand van visie andere populatie
 - c. Kun je de doelen schalen op intrinsieke motivatie (leukheid)
3. Methodiek
 - a. Doelen buiten de methodiek om waar AMV mee bezig zijn
 - b. In hoeverre denk je dat de methodiek aansluit bij de doelen van de AMV en begeleidingsdoelen
 - c. Denk je dat de methodiek voldoende middelen biedt om AMV doelstellingen te laten behalen?

Toekomst

1. Hoe zou jij graag willen dat de AMV later zijn inkomen krijgt
 - a. Hoe belangrijk is deze factor
 - b. Hoe belangrijk vind jij het dat de AMV sociale zekerheid ervaart
2. Hoe zou jij de AMV graag zien over 5 jaar
3. Hoe zou de ideale toekomst voor de AMV eruit zien

Zelfontplooiing

1. In hoeverre vind jij het belangrijk dat AMV leert om dingen te regelen binnen overheid en gemeente.
2. In hoeverre is het hebben van eigen kracht en zelfregulatie belangrijk
3. In hoeverre is het hebben motivatie tot zelfontplooiing belangrijk
 - a. Wat betekent zelf ontplooiing in jou ogen

Betrokkenheid in de Nederlandse samenleving

1. Hoe is de betrokkenheid bij de Nederlandse samenleving op sociaal niveau
 - a. Hoe belangrijk vindt je deze betrokkenheid
 - b. Wat zie jij als wenselijk en realistisch
 - c. Wat vindt jij een juiste cultuur balans (Vergelijking integreren nieuwe cultuur en behouden oude cultuur, normen en waarden)
2. Hoe is de betrokkenheid op institutioneel niveau
 - a. Meebepalen en mee beslissen en belang hiervan
 - b. Leren van de Nederlandse taal
 - c. Wat zie jij als wenselijk en realistisch

Eigen cultuur en begeleiding

1. In hoeverre vind je dat er mogelijkheid moet zijn voor het uitvoeren van tradities en gebruiken
 - a. Is hiervoor in de huidige situatie de noodzakelijke ruimte
 - b. Wat zijn de randvoorwaarden/ kaders hiervoor
2. Welke omgangsnormen zijn voor jou belangrijk in het contact met anderen
 - a. Communicatie
 - b. Geven van mening
 - c. Conflicten
3. Welke omgangsnormen vind jij belangrijk in het contact met AMV
4. Wanneer heeft iemand succesvol in het leven volgens jou
 - a. Waarvan is dit succes afhankelijk
5. Cultuur/leefwereld verschillen tussen jou en begeleiding
 - a. Invloed of belemmering op/voor traject
 - b. Heb je behoefte meer betrokken te worden in de leefwereld van de AMV

Kelly's grid techniek

1. Top 4 maken van inkomen/werk, meedoen in gemeenschap, meedoen in gehele NL samenleving, jezelf ontwikkelen.

Methodiek en begeleiding

1. Wat gaat er goed tussen jou en de AMV
2. Wat vindt je minder fijn of zou je graag anders zien
3. Wat zou jou helpen om je werk beter te kunnen uitvoeren
4. Wat is hiervoor nodig

4. Nagesprek

- Bedanken
- Wat vond de respondent van het interview?
- Telefoonnummer en e-mailadres geven
- Vragen of hij op de hoogte gebracht wilt worden van resultaten
- Afspraak maken voor terugkoppeling resultaten
- Afscheid nemen

Bijlage 4 Codeboom data-analyse

Codeboom		
Sociaal netwerk	16-sociale contacten	16.1-interculturele behoefte
		16.2-sociale vaardigheden
		16.3-invloed netwerk
		16.4-functie netwerk
		16.5-familie
		16.6-inhoud netwerk
	18-familie	18.1-faciliteiten
		18.2-belang contact
		18.3-belang familie
		18.4-gezinshereniging
Ontwikkelingstaken en Competenties (invloed rijke aspecten)	1-Zelfverzorging	01.1-hygiëne
		01.2-koken/voeding
		01.3-seksualiteit
		01.4-gezondheid
		01.5-algemeen
	9zelfstanigheid	09.1-praktische vaardigheden
		09.2-sociaal netwerk
		09.3-verantwoordelijkheid
	13-dagbesteding	13.1-dagplanning
		13.2-activiteiten
		13.3-motivatie
	10.school	10.1-school/motivatie
		10.2-toekomst
		10.3-toekomst belemmering
		10.4-school/belemmering
	19-stressor	19.1-familie
		19.2-hulpverlening
		19.3-dagelijks invloed
		19.4-boosheid
Leerdoelen	4-Verschil in belang doel	04.1-Empowerment
		04.2-Empowerment, Sociale cohesie
		04.3-SoEc-zekerheid, Empowerment
		04.4-Sociale Insluiting
		04.5-Sociale Insluiting, Empowerment
		04.6 Sociale Insluiting, Sociale cohesie
		04.7-Socio-economischezekerheid, sociale insluiting
		04.8-Sociale Cohesie
	7-overeenkomst in belang doel	07.1-regelzaken
		07.2-school
		07.3-sociaal netwerk

		07.4-persoonlijke doelen
	14-toekomst	14.1 korte termijn
		14.2-lange termijn
		14.3-na traject
		14.4-besef
		14.5-wens
	21-Leerdoel voltooid	21.1-familie/vrienden
		21.2-zelfstandigheid
		21.3-randvoorwaarden
Begeleiding	5-aansluiten	05.1-praktische zaken
		05.2-behoefte
		05.3-respect
		05.4-interesse
		05.5-contact maken
	6-vorm begeleiding	06.1-praktische activiteiten
		06.2-initiatief
		06.3-gespreksvoering
		06.4-externe hulpverlening
		06.5-informatie vergaring
		06.6-opvatting
	20-nodig voor verbetering	20.1-faciliteiten
		20.2-informatie
		20.3-beleid/regels
	22-Sfeer groep	22.1-positief
		22.2-duidelijkheid
		22.3-negatief
Sociale kwaliteit	8-sociale insluiting	08.1-algemene regels en handelingen
		08.2-deelname activiteiten samenleving
		08.3-sociale aspecten
	11-Empowerment	11.1-zelfontplooiing
		11.2-opkomen voor jezelf
		11.3- eigen keuzes
		11.4-zelfregulatie
		11.5-beschermende factoren
		11.6-kracht gericht
		11.7-onderlinge verschillen
	15-sociale cohesie	15.1-interculturele belang
		15.2-draagvlak ondersteuning netwerk
		15.3-ontwikkeling
		15.4-wens
	17-socio-economische zekerheid	17.1-werk/opleiding
		17.2-zelfstandig onderhouden
Interculturele aspecten	2-Cultuurverschillen	02.1-gezond leven, persoonlijke verzorging
		02.2-gezond leven koken/voeding

		02.3-besprekbaarheid
		02.4-bevordering integratie
		02.5-F/G-structuur
		02.06-invloed begeleiding
	3-taboe	03.1-seksualiteit
		03.2-trauma
		03.3-agressie
	23-meedoen/participeren	23.1-persoonlijke ontwikkeling
		23.2-actiteiten/meedoen
		23.3-motivatie